

РОМАН В. КУХАР

ПОЕЗІЯ В ПЕРЕКЛАДАХ

ГОРАЦІЙ

ПІСНЯ ПРО РОЛЯНДА

ЧОСЕР

ГЕЛЬДЕРЛІН

ШЕЛЛІ

БРОНТІ

САНТАЯНА

МЕЙЗФІЛД

МЩКЕВІЧ

СЛОВАЦЬКИЙ

ЛЕРМОНТОВ

Р. ВОЛОДИМИР

ВИДАВНИЦТВО ORIGINAL WORKS

ЛЮВЕН-ГЕЙС — 1970

Banyuwangi, 1995

Yunfadi - Kutarben

Su. O. P. J. S. S.
Dokter
Dokter
Dokter
R. Baso

Roman V. Kuchar

POETRY IN TRANSLATIONS

(transl. into- and from Ukrainian)

Library of Congress
Cat. Card No.: 70-133616

diasporiana.org.ua

Published by
« ORIGINAL WORKS »
LOUVAIN — HAYS

Copyright (C) 1970

TO THE DISTANT BELOVED

ДРУЖИНІ АДЕЛАЇДИ

присвячує автор

ТВОРЧИСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТА РОМАНА В. КУХАРЯ

(Уривок із статті в « Глас Канадских Срба », Р. XXXVI,
ч. 1926, четвер, 18. вересня 1969, Віндзор, Онтаріо,
Канада)

Із діючих українських літераторів на еміграції Роман В. Кухар (літ. псевд. — Р. Володимир), що проживає в Америці — це безперечно знаменний і видатний поет і письменник. Кухар народився 21. лютого 1920 р. у Львові (Україна) в селянсько-робітничій сім'ї, а залишив рідний край підчас війни в 1943 р. Прорвані студії продовжав у Відні, Гайдельберзі й Мюнхені, а після їх покінчення далі студіював згодом в Америці, куди емігрував, у стеях Колорадо й Нью Йорк. Здобувши ступінь доктора філософії, в 1962 р. обняв становище викладача славістики й германістики у Стейтському Коледжі Канзасу, Форт Гейс, де працює в характері надзвичайного професора й досі. Він теж відомий в наукових колах, як і в літературно-мистецькому рідному й чужому середовищах. Біографічні дані про нього поміщені в довідниках типу « Хто є хто » в Америці. Проф. Р. Кухар приймає участь у редагуванні українського та американського літературних журналів « Світання » і « Original Works ».

Д-р Кухар є плодотворним автором літературно-наукових статей, есеїв, рецензій, а теж більших праць — роману, оповідань, нарисів, поетичних творів і перекладів із світової літератури, що друкувалися в українських та іншомовних журналах, збірниках, антологіях і в періодичній пресі. Наведемо наголовки деяких органів, де він співпрацював: « Фенікс », « Визвольний Шлях », « Шлях Перемоги », « Українець-Час », « Вісник », « Вісник » (музичний журнал), « Америка », « Свобода », « Гомін України », « Київ », « Світання », « Канадійський Фармер » (разом з « Вільним Світом »), « Слово на сторожі », « Українська Думка », « Записки НТШ », « Слово і зброя », « Естафета », « Північне Сяйво », « Slavic and East European Review », « Ukrainian Quarterly », « Ukrainian Review », « ABN Bulletin », « Original Works », « Gloria Victis », « Smoky Hill

Review », « State College Leader », « Avantgarde », « Biblos », « Library Bulletin ».

Деякі з його писань перекладені на англійську, німецьку, мадярську, російську й польську мови, а автор цих рядків переклав низку поезій Р. Володимира вперше на сербо-хорв. м. В 1964 р. появилися в Лондоні його Вибрані Твори під збірною назвою « Палкі Серця », що охоплюють 4 поетичні збірки, а саме « До Країни провесни », « Палкі серця », « Вітчизняні поеми » і « Сучасне ». За цим виданням слідкують дві дальші поетичні збірки, « Височій, життя ! » і « Прапори думки » (обі видані в 1970 р.). Із прозових творів підготовані до друку роман у двох томах, « Нація на світанку », дві книжки його оповідань і нарисів, « Світ Людини » та « Верхів'ями буднів », « Книга спогадів » і славістичні розвідки.

Кухарева поезія, писана здебільшого клясичним віршем, характерна провідною ідеєю посвяти людини батьківщині, філософською вдумливістю над питаннями життя і смерті, трагікою буття поневоленої нації, героїським світоглядом і мотивами особистої гідности, як і конструктивним творчим оптимізмом. В цьому аспекті перестає вона бути суто-індивідуальною й українською поезією, а перетворюється в загально-людську.

о. Проф. Д-р Матея Матеїч *
Факультет Славистики
Стейтовий Університет Огайо
Коламбус, Огайо

Від Вид-цтва :

Перекладна праця Романа Кухаря, що з неї доводи-мо до уваги шан. Читача оцю довільну добірку, є до-волі примітна саме з точки погляду о. проф. М. Матеїча, що торкається його оригінальної творчости. Первні патріотизму, людської гідности й характерности, змагання до поваги й сутности в бутті постійно в ній наголошуються, що й вирізняє дану тематику з-поміж порушуваних інших.

---

* о. Проф. М. Матеїч є автором поетичних творів і великої Антології Сербської Еміграційної Поезії.

Сюди, в обмежену розміром книжку, очевидно не змогло ввійти більше поетичних творів в авторових перекладах, не ввійшли туди теж драми чи поеми, або прозові твори — переклади з усесвітньої літератури, напр., з Паскаля, Торо, Сінга, або ж російська повість Шевченка, « Варнак », що вже частково появилися раніше, зглядно публікація їх запланована на майбутнє.

ПОЕЗІЯ В ПЕРЕКЛАДАХ охоплює в першому своєму пляні вибрані поетичні зразки світової (точніше — європейської) літератури, зокрема авторів з-посеред усіх слов'янських народів, включно з прикладами національного епосу, чи то народної творчости. Тут маємо на увазі переклади на українську мову. У другому пляні приводиться добірку поетичних творів Р. Володимира в перекладах з української на інші мови. Переклади інших авторів позначається в окремих випадках. Професорам англійської мови Державного Коледжу Канзасу, Форт Гейс, пп. Робертові Максвелові й Кліфордові Едвардсові, належна подяка за проглянення перекладів на англійську мову.

Вид-цтво « ORIGINAL WORKS »

I.

Переклади з неслов'янських
мов на українську

I.

ГОРАЦІЙ: (65 — 8 пер. Хр.)

« ОДИ », III (2) — МУЖНІСТЬ

До служб активних свого сина змалку гни,
То меч носитиме, на біль знечулений;
Готовий спис, постава сторожка
Зростуться з ним, сполошать ворога.

Хай час йому під небом, в риску промина,
Тоді, за мурами противника, жона
Воюючого з Римом короля,
Римлян уздрівши, « горе ! » завола;

Та й донька їх, в жаху за нареченого,
Закличе певне в муці: « О, здержіть його,
Незвичного до воєн, тож уб'ють
Жадні леви, що полем трупів мкнуть ».

Вмирати за вітчизну любо й честю є;
Смерть труса знайде теж, але збезчещує,
Ганяючися скрізь за втікачем,
Аж доки не поцілить у плече.

Правдива мужність — самоцвіт рідких чеснот,
Що променює гідність і сягає до висот;
Не пожада вона й не відкида
Постів під публіки гучний диктат.

Чеснота вкаже мужнім путь до зір пряму,
Шляхи безсмертних недоступні смертному.
Злітать у простір — лиш окрилений,
Товпі — служити цілям приземним.

Одна з чеснот — мовчанню вірність берегти;
Хто спроневірює Церери обряди,
Продаючи чужинцям містику,
Не буде гостем мого портику;

Не запрошу в ковчег, а то ще Світло-бог,
Негідним зражений, утопить нас обох —
Так само, хоч криве, мсти божество
Біженця певно дожене свого.

(перекладено з латини)

« ОДИ », III (6) — ПОРАДА
ЗВИРОДНІЛИМ РИМЛЯНАМ

Римлянине, хоч без вини, спокутуєш
Гріхи батьків, якщо неслави не зітреш
Із божих олтарів і храмів; жах !
Ікони заявлені, в димах !

Одним богам корись — і світом володій !
Із ними починай, то й буде успіх дій.
Боги в занедбанні; недолею
Карають болісно Італію.

Вже двічі Пакора й Монеца армії
Відбили легіонів наступи грізні,
Тепер торжествують, що й нашу дань
Додали до своїх скупих придбань.

Та й Рим, поійнятий бунтом, трохи не пропав
З рук Етіопа й Дакія, з самих обав,
Що цей загибель фльотою несе,
А той від стріл, цільніших над усе.

Віки, гріхами плідні, спершу спромоглись
Збезчестити подружній дім, святий колись;
Звідгіль же, з джерела всіх катастроф,
Опутала зараза весь народ.

Дівча, дозрівши ледве, вчитися жадне
Лихих танків, до лиха змалку привчене,
І так, від ніжних ще дівоцтва днів,
Живе в уяві хтивих любощів.

Пізніше, жінкою, під час як чоловік
Пиячить десь, молодші в неї в голові,
Тож байдуже, з ким нишком, в сутінках,
Безправну вип'є розкіш грішника.

А принагідно, навіть без обиняків,
За мужа згодою, щоб тільки хто схотів,
З купців, чи хоч з еспанських шкіперів,
Вона вам проміняє честь за гріш.

Не від таких матрон хоробрий рід пішов
Мужів, що в море лягли картагінську кров,
Чи Пірру справили кривавий баль;
О, взнав їх Антіох і Ганнібаль !

До смерти відчайдушних вояків зродив
Ще прадід на ріллі, що вчивсь до почви нив
Сабінських вигострять шабель; не раз,
На їх суворих матерів наказ,

Сини в'язки носили повні на плечах,
Аж доки від горбів не ляже тінь — вже час,
Розп'ягши запрацьованих волів,
Вертатись загартовано домів.

Яких страхіть немає в пакосні ці дні !
Доба батьків затьмила злом добу дідів,
З черги, негідних — нас, піславши в світ,
Аби плодить ще більш негідний рід.

(перекладено з латини)

Фрідріх Гельдерлін (1770-1843)

ЛЮДСЬКЕ ПРИЗНАННЯ

Не святе ж моє серце тепер — повне кращих спонук
Відтоді як люблю ? Тож чому був у більшій пошані
раніш ?

Адже гордий, нагальний здебільша бував,
Що меткіший до слів, жадний почести.
Ех ! Товпі до вподоби товар, що на нього є попит,
А для наймитів — подиву гідні тільки насильні;
Божественність оцінить лиш той,
Хто споріднений сам.

(перекладено з німецької)

Св. Франціск з Ассізі (1182-1226)

ПРИВІТ ПРЕЧИСТІЙ ДІВІ

Найсвітліша Пані наша,
Богородице, вітай,
Ти, що Дівою на завше
Словом вибрана Вітця.

Богом люблена, Маріє,
Між святими пресвята,
О, заступнице, надіє,
Матір Господа — Христа.

Божий храме ласки й тиші,
Всіх щедрот Ти повнота,
О, кивоте найчистіший,
Діво й Мати, нам вітай !

(перекладено з латини)

МОЛИТВА СВ. ФРАНЦІСКА

Господи, вчини мене знаряддям Твого миру.
Дозволь, щоб я сіяв любов, де панує ненависть,
Прощення, де несправедливість,
Згоду, де розбрат,
Правду, де лож,
Віру, де сумнів,
Надію, де розпач,
Світло, де темрява,
Радість, де горе.
Владико, наділи мене ласкою,
Щоб я менше шукав розради,
Як сам був розрадою,
Щоб я більше розумів,
Як бажав, щоб мене розуміли,
Щоб більше любив, як бажав любови.
Це ж бо лиш даючи — отримуємо,
В самозабутті знаходимо,
Прощаючи, здобуваємо прощення,
І лише вмираючи,
Народжуємось до вічного життя,
Аміль.

(перекладено з латини)

ПРО ЛАД У ГОСПОДІ, ХРИСТІ

Хто йде за мною, лад в любов внесе,
Немає бо чесноти без ладу —
Якщо б я й серце виповнив твоє,
То без ладу в нім — ґрунту не вдержу.
Хоч віру гідна шата прибере,
Даремна одіж, як нема ладу;
Глянь, адже й дереву,
Що зрілий плід дає,
Прикметний над усе
Порядок — чар і здобуток життя.

Всі земні речі, все, що вчинене
В моє ім'я, зчислив і змірив я,
Всьому з любов'ю місце віддане
Належне, скрізь є місця своя;
Ось, милосердя, вірно пізнане,
Вже по самій природі лад втіля.
Душе, який це жар
Розладдя в тебе вніс ?
Не відомо ж тобі,
Що й спалах серця знає впин і лад ?

(перекладено з латини)

СМЕРТЬ РОЛЯНДА

(Розділ з епосу «Пісня про Ролянда»)

(виник в рр. 1080-1120)

Коли відчув Ролянд, що смерть близька,
— не даром річкою стікала кров —
став Бога за лицарства цвіт молять
і щоб архангел Гавриїл зійшов;
тоді, в лівиці ріг, правицею
свій вірний меч узявши, щоб, бува,
негідний ним не володів, подавсь
левадою, де мавр-поганин ліг;
покривши даль на лет стріли, піднявсь
на горб, двома соснами звершений
і чотирма обнятий скелями
із мармуру; аж тут на землю впав
зомллий — смерть звіщала свій прихід.

Високий пагорб, вищий верх дерев,
їх тінь движить на скелях і траві...
Поганин, вдавши мертвого, обмив
обличчя й тіло кров'ю, й так лежав
посеред трупів тихо, згодом звівсь
на весь свій зріст, а рослий, дужий був,
і до Ролянда ну ж, розгонисто,
горлаючи при тім: «Кінець прийшов
вже небожеві владного Карла,
он меч узрить Арабія!» В ту ж мить
держак хапа — як тут Ролянд ожив;
коли побачив порух рук чужих
за Дюрендалем, зовсім прочунав
і як гукне: «Постій, о вороже!»
Враз ріг схопив мерщій і з розмахом
його на маврів опуска шолом,
сторощивши з заліззям голову.
Паде ниць йолоп неживий, а вслід
йому Ролянд читає парастас:
«За ницу нападсть, трусе, от тобі!
Про поступок твій, мавре, хто б не взнав,
за дурня візьме; але ж бо і ріг
пропав, шкода, чей скарб був, хоч куди».
А там, дарма, що смерть зір тьмяно склить,
збирає сили всі Ролянд ще раз,

на ноги зводиться, ось перед ним
біліє мармур . . . з мукою, в жару
підніс ясний свій Дюрендаль і тнув
пругасту скелю, задзвеніла сталь,
та не зламалась, навіть ні щерби.
« Маріє, поможи ! », вола Ролянд.
« Не подається меч мій, Дюрендаль,
проте прийшла пора розстання з ним,
дарма, що в битвах вік супроводив
і звоював країн тих без числа
Сивобородому. Дай, Господи,
щоб не попав кому трусливому,
хоробрий ним бо досі володів,
їх не багато вже й у Франції ».
І знов Ролянд вдаря по камені,
співає сталь, а все ж не щербиться,
щоби ламатися, то й поготів . . .
« О сніжнобілий Дюрендалю мій,
що сонцем сяєш », промовля Ролянд,
« король, було, в Моряні суд держав,
аж десь вісник від Бога, мов, з'явивсь
і дати гідному тебе велів,
ось як, дар Карлів, ти мені припав.
Спершу Британію ми зайняли,
з черги, Нормандію й Ломбардію,
Романію всю й Аквітанію,
тоді до королівських володінь
додали Фляндірію, Баварію,
Бургундію і Польщу, згодом же
далекий Стамбул, а й Саксонію
служити вірно королеві вчив
ти, Дюрендалю, славний мечу мій !
З тобою ж Валію й Шотландію,
всю Англію та ще й Ірляндію
підбивши, кинули йому до стіп;
о, так, ти майстер здобувати світ,
щоб лад новий зміг завести Карло.
Невже тепер, о приятелю мій,
ти сарацинові в Єспанії
Служити б мав ? Ні, тому не будуть !
Ганьби такої не допустить Бог ! »
Тож підійняв Ролянд свій меч та всік
порядний скелі шмат; завила сталь

столунко й жалко, все ж не подалась,
пружиною вгору підскочила . . .
І більше вже не пробував Ролянд
всієї сили розпачу, дарма,
натомість ніжно так заговорив:
« Священний Дюрендалю, голубе,
у рукоятці ти не даром скрив
святі реліквії, ось — Петрів зуб,
он — мученича кров Василя,
і кучер тут святого Дениса,
а це шматок з Марії одягу;
твій власник мусить бути з християн,
хай Бог боронить і святі Його,
щоб сарацин який тебе посів,
або ж людина грішна будь-яка !
Мій Дюрендалю, любий братіку,
зі мною ти країн досхоchu взяв,
тебе в руках Сивобородий мав —
Карло Великий, Франків володар ».

Ролянд вже чує, домоглася смерть,
йому під серце підступаючи . . .
Між тінь величної сосни паде,
до тіла, зимний, тулить меч і ріг,
лице звертає вбік, де мавр сконав,
щоб знав король, хто переможцем був,
тоді, піднісши очі, сповідав
всесвітньому Отцеві всі гріхи,
ще й рукавицю простягав праву . . .
Так умирав Ролянд у молитвах,
на мавра з верховини поглядав,
у груди бився, голосно зідхав:
« Помилуй, Боже, за гріхи прости,
що ними провинився по цей день
ще від народження » . . . в бік неба знов
залізну рукавицю він підніс;
в цю ж мить, сповиті авреолею,
злетіли злотокрилі янголи,
щоб душу воїна до Бога взять.

Під велетом-сосною снить Ролянд,
спустивши на Еспанію свій зір,
про походи, солодку Францію,

свою рідню й великого Карла,
що мав його за сина рідного,
а втім, і позабувши смертний біль,
згадав, що личить лицарю, й моливсь:
« Небесний Отче, правди речнику,
що Лазаря з могили воскресив,
Данила на поталу львам не дав,
о, бідну душу визволи мою,
хай не страждає вік за гріх земний ».
Схрестивши руки, голову склонив
на дуже рам'я й на молитві вмер.
Коли Ролянд скінчився, злинув дух
окрилений, з ним — Михаїл святий
і Гавриїл, архангели; у-трьох
до Бога душу підняли його.

(перекладено із старо-французької)

Джін Овертон Фуллер (1915-

СВОБОДА

Мене заскочило,
Коли приїхала до Франції
Ще раз після війни.
Казали люди: « Знаєм, ви
Від бомб багато натерпілись ».
У нас було бомбардування:
(Тоді я в осередку Лондону жила);
Проте, поїхавши туди, я думала
Про себе, як про ту, що не терпіла,
Зрівнявши з місцем, де було страждання.
Прибула бо з країни вільних:
А ті ж зазнали муки від займанця.
Я говорила: « Бомби —
Це ще нічого », й дивувалась,
Коли вони, з черги, не виходили з дива.
Тоді я з'ясувала: « Ми привикли.
Спішили до своїх домів у сумерках,
Але спокійно спали у своїх ліжках,
Без страху, що в тім застукан поліція ».

(перекладено з англійської)

Джофрі Чосер (1340-1400)

БАЛЯДА ПРО ДОБРУ ПОРАДУ

Минай юрбу, дружи із правдою,
Радій своїм добром, хай незначним,
Гидуї захланністю нещадною
І успіхом пустим, що всіх манить;
Жалем даремним серця не рани,
Шукай поради, тільки дбай про те,
А правда певно визволить тебе !

Злочинців виправити — зайвий труд,
Хоч віри й у приреченість не йми;
Кому мир любий, метушню забудь,
Хто спорить, не минути тим війни;
Не бийся ж, черепаю, до стіни,
Вести бажав, скори вперед себе,
А правда певно визволить тебе !

Що Бог пішле, приймай з відрадою,
Пропадуть скарби й жадні змагуни,
Не пристановище — пустеля ж тут,
Вперед, прочанине, зречись низин,
Впізнай свій край, до Бога зір зверни,
Держись висот душі, простуй хребет,
А правда певно визволить тебе !

Отож, нещасний, ницість кинь твою,
Дочасний світ тебе хай не в'язнить,
Творцевою кріпися ласкою,
Намітив людству Він шлях визначний;
Молись за себе ж і молись за тих,
Що йдуть до звершених свічад небес,
А правда певно визволить тебе !

(перекладено з англійської в модернізованій версії
Генрі ван-Дайка)

КОЛИ ЩЕ БУВ ХЛОПЦЕМ . . .

За хлоп'ячого віку
Рятував мене часто Господь
Від людей, їхніх різок і галасу.
Як чудово й безпечно було
Приставати із квітами гаю,
Легіт вітру з небес
Мати приятелем наших ігор.

Бо, як радуєш, сонечко, світ
І рослинні серця,
Що назустріч тобі
Простягають тендітні рамена,
Так утішив ти й серце моє,
Батьку Геліосе ! Я ж, подібно
До Ендиміона-юнака,
Ще твоїм був улюбленцем,
Світла владарко ночі —
О, свята моя, Люно !

Тільки ви, височенні,
Завжди приязні й вірні !
Щоб ви знали, боги,
Як душа моя вас полюбила !

Я ще, правда, тоді вас не кликав
Вашим ім'ям; ні ви
Не звертались до мене з іменням,
Як звичай велять між людьми.
Проте знав я вас краще,
Ніж людей колибудь у житті.
Розумів добре тишу етеру,
А слів людської мови таки не сприйняв.

Мене виховала благозвучність
Переливного гомоном гаю,
А любити навчився
Поміж друзями-квіткам.
У раменах богів я зростав.

(перекладено з німецької)

Теодор Кернер (1791-1813)

МОЛИТВА ПІДЧАС БОЮ

Отче, я кличу Тебе !
Глушить навкруг рев гармат, гук рушниць,
В куряві сліпить вогонь блискавиць.
Кличу, керівниче битви Тебе,
Отче, веди Ти мене !

Отче, веди Ти мене !
До перемог, або смерти, веди;
Воля Твоя — мій закон, Господи.
Як Ти захочеш — проведитимеш,
Боже, впізнав я Тебе.

Боже, впізнав я Тебе.
Листя шумить — чую близькість Твою,
Ти в громовій, тут же, й бурі бою,
Джерело ласки, впізнав я Тебе,
Боже, помилуй мене !

Отче, помилуй мене !
В руки Твої я складаю життя,
Ти ж його дав мені й можеш узять,
Згину, чи вдержусь — помилуй мене;
Отче, я славлю Тебе.

Отче, я славлю Тебе.
В бій за всесвітні скарби ми не йдем,
Це ж нашу святість бороним мечем:
Впав, чи звитяжний — я славлю Тебе,
Господи, приймеш мене ?

Господи, приймеш мене ?
Вже янгол смерти сурмою зове,
Тож, коли з кров'ю життя попливе,
О, прийми, Господи Боже, мене,
Отче, я кличу Тебе !

(перекладено з німецької)

Аделаїда Кухар (1923-)

УКРАЇНО —

Україно —
країно хвилястих соняшникових піль,
країно сонця . . . .
Сонце приносить тепло,
тепло пробуджує любов.

Україно —
країно любови,
країно жертвних приношень Твоїх людей,
людей, що розділяють свою власність,
останню крихту подають заблуканому мандрівникові,
не питаючи про завтра,
тямлячи тільки про безкорисність дарування.

Україно —
країно урожайного чорнозему,
що не є в посіданні власників.
Країна — наша,
так мовить серце.
Тож об'єднались нерозлучно з землею,
кохають, плекають і пестять її,
як любовник свою любку.

Україно —
країно людей, що страждають,
полонені на своєму власному ґрунті . . . .
Терпцю, терпцю,
світ не стоїть же на одному місці,
уярмлені сьогодні — завтра виборять свободу.
А поки ж цей нарід поля свої для чужинців управляє,
лунають його смутні мелодії;
пісні — тяжіння сповнені, таїни, туги.

Україно —
країно борців,
лицарських охоронців усіх безборонних —
жінок, матерів, дітей.

О, якби найти мені шлях у країну чорнозему,
у країну любови,
де ще люди не обраховані у своїх вчинках . . . .
Вони бо такі любі та близькі Богові,
Котрий покликав їх до високости.

(перекладено з німецької)

Персі Б. Шеллі (1792-1822)

ОДА ДО ЗАХІДНЬОГО ВІТРУ

1.

Зефіре, буйний вітре осені,
Що з мертвим листям оргію завів,
А там під хмари зграю духів зніс,

Бліду, зчорнілу, зжовклу, в багряві
Заразою пойняту; ти, що вклав
Крилате сім'я в ложі зимовім,

І вже земля холодна обняла
Його, мов стіни чорної труни,
Допоки визволить клик янгола,

Сестри твоєї — подиху весни,
Що збудить землю, парость випестить,
Впоївши всіх, посипле квіт рясний;

Зефіре, що й у безвісті летиш,
Руйнуєш і хорониш, слухай лиш !

2.

Це ж на раменах стада хмар несеш,
Що, як зів'яле листя, зронені,
Падуть з морів гільчастих і небес

Дощами, або в шаті променів;
На синяві твоїх прозорих крил
Яркий звій кучерів розвихрених

Стовбурчиться, мов у Менад лихих;
Так грива їжитья хуртовини,
Що грізно виповза на небосхил.

Рік умирає, псалм твій жалібний
Об кришчу б'ється гробу темного —
Отої ночі, повної вина,

Що, киплячи вулканом, бризне вмить
Вогнем і градом; вітре, слухай лиш !

3.

Ти Середземне море розбудив
З блакитних влітку мрій, коли воно
Снувало кола кристалічних нив

На прощі, в Байськiм заливi, щойно
Згадавши палаци і вежі дож,
Що мчать за танком хвиль напружено;

В синявiм порості все плесо здовж
Духм'яним цвіттям палахтить, аж ти,
Чию Атлантик дужу подорож

Шпилями і проваллями значить,
Як демон знищення, нараз злетиш
В занесені лататтям мокряки,

Спустошиш гай, потрошиш скрізь комиш,
Стихійний вітре, ось послухай лиш :

4.

Коли б я тільки мертвим листям був
В бігу твоїм, прудкою хмарою,
Чи хвилею, яка свою судьбу

З твосою пов'язала силою,
Я б волю знав, хоча й не всю, як ти,
Нескорений ! Ще хлопцем, згадую,

Я на твоїх вітрилах вип'ятих
Ганявся небом, лавра впевнений,
Життя тоді не знав ще гіркости.

І не молив тебе, знеможений:
Як листя, хвилю, хмарку — підійми,
В тернині бо лежу, скривавлений;

Скував тягар буденщини й схилив
Мене, швидкого й гордого, як ти.

5.

Вчини мене своєю лірою,
Як бір чинив, один бо в нас закон;
Мов праліс, я листки свої роню,

І гомін твій в обох нас визве стон
Глибокої, сумної осені.
О вітре ! Хай твій владний дух і тон

Поводирями прийдуться мені !
Хай з мертвим листям думи світом йдуть,
Меті відродження присвячені,

А ти розкинеш їх, із одою,
Між людство попелом та іскрами.
Дрімаючій землі ж зі мною будь

Сурмою провесни; Зефіре, дми,
Щоб їй воскреснуть на кострі зими !

(перекладено з англійської)

ОЗІМАНДІЙ

Мандрівника уздрів з античної країни,
Ось що сказав мені: там в пустирі стоять
Якогось кам'яного велетня руїни —
Двох ніг останки й лиш обличчя відпечатать.
Уста, наказом викривлені, вказують
Про власникову панівну, нещадну суть.
Ті риси скульптор знаменито відтворив,
У мертвий посуд, чей, тривке життя вселив.
На п'єдесталі надпис ледве зацілів:
« Моє ім'я є Озімандій — цар царів;
Позазрити б тобі, Могутній, діл моїх ! »
Нічого більш не збереглось. Навкруг руїн
Тієї постаті, колись потужної,
Метуть пусті піски — з вітрами наздогін.

(перекладено з англійської)

Емілія Бронті (1818-48)

СТОЇЧНА ЛЮДИНА

Кохання й дібр не прагну я,
Їм кину посмішку;
Про славу мрії сон снував
Та щез на досвітку.

Я одного молю лише,
Щоб на путі земній
Те саме серце Бог лишив
І волю дав мені.

Злетять мої короткі дні —
Зупинить їх межа;
Якби душі нескованій
Відваги видержать !

ОСТАННІ РЯДКИ

Мій дух — не з боязких,
Погрози світу не страшні душі,
Тріумф небес тривкий,
Будує віру — кріпість і рушій.

В моєму серці Бог —
Потуга в вічному оновленні !
Де Він — нема тривоги,
Господь — життя; безсмертя тільки в Нім !

Тож не хиляти вниз
Тисячовір'ям віри прапорів,
Повір'я — мертвий хмиз,
Як шум на моря владному хребті.

Хай сумнівається,
Хто віру в вічність розміняв на дріб,
Відставши від Творця —
Твердої скелі в плиннім просторі.

Всесильний Господи !
Твоя любов до всіх не знає меж,
Віками Ти один
Вселенну держиш, твориш, роздаєш.

Якщо й не бути б нам —
І зринув би кінець земній добі,
Хоч Ти тривав би сам,
Все ж існування звершиться в Тобі.

Смерть мусить відійти
З останнім атомом, сторожені,
А будеш тільки Ти —
Буття і дух неперевершені.

МОЇ РЯДКИ

Хоч докоряєте, я все ж не забуваю
Тих перших почуттів, що вивели у світ,
Залиште їх мені, хай вартости не мають,
А ви собі надбання світові беріть.

Сьогодні не шукаю самотної зони;
У непричасному безмежжі присмерком
Верзеться всячина, видінь тих легіони,
Оточують мене недійсности вінком.

Мій шлях — не старо-богатирськими слідами,
Ані не в ногу з моралістами доби,
Я не привична втоптаніми йти стежками,
Куди ведуть давно-минулого раби.

Я йтиму за ходою власної природи,
З інакшим водієм не по дорозі нам;
Де сірі табуни пасуться в палороті,
Де буйний вітер з гір — там наша сторона.

Чого навчать опущені гірські вершини ?
І слави й горя більш, аніж вам розкажуть !
Земля, що збудить серце криком доглибинним,
Спроможна зосередити і небо й ад.

(перекладено з англійської)

ДО УЯВИ

Коли натовлять обов'язки дня
І невідступний ряд земних терпінь,
Я, близько розпачу, розгублена,
Нараз ласкавий чую голос твій;
Мій вірний друже ! Не самотня я,
Якщо пройме твоя мелодія.

Не дасть той світ, що повен продажу,
Ні правди, віри, ані приязні,
Нічого, чим у серці дорожу;
В тобі, душе, вони, в тобі одній !
Тут ти і я, і воля-слобода
Пануєм без чужого повода.

І що такого, як довкола нас
Загроза, злочин, темрява двигтять,
Коли лише у грудях не погас
Промінчик той, один із міріад,
Що з неба гріють землю світлами,
Рятуючи від студені зими.

Всезнайко-розум нарікати звик
На лиха, що природа завдає;
Терпи ж, мовляв, хто досвідом новик,
Не розсудові — мріям радий є.
Не дурно дійсність грубо топче ниць
Щокращий квіт — надхнення первенець.

Проте до мрії серце клониться;
Ясний у неї зір, тонке чуття,
Приторкнеться зів'ялого вінця —
Оновлення приверне з небуття.
Уяво ! Божественний шепіт твій
Малює все, що творить дух святий.

Я знаю, рай твій — це ілюзія,
А все ж у тихий, надвечірній час
Із вдячністю вітаю завжди я
Прихід найкращої з усіх прикрас;
Потіха ти в невтішному плачі,
Надія, де й надії в ропачі !

(перекладено з англійської)

В ПАМ'ЯТЬ МИЛОМУ —

В землі студено — стільки снігу над тобою,
Єдиний, холодно тобі, за дім — сирий бо гріб !
Невже забула вкрити я тебе любов'ю,
І не з'єднатись нам ще раз, тебе вже не зогріть ?
Тепер, коли сама, думками більш не висну
Понад північним побережжям, над узгір'ями ?
Не горнись там, де папороть і верес ряно
Схилятимуться все над серцем чесним і прямим ?
В землі студено — це ж п'ятнадцять диких груднів
З тих мідних пагорбів перетопились на весну;
Дух дійсно вірний — він, жалі хоч незабутні
Років страждань, плекає вперто мрію навісну.
Коханий юности ! Прости, як я забуду
Тебе, за світу припливом і відпливом рвучким;
Інакші прагнення й надії інші будуть,
Затьмарять світ, та лиха все ж нам не завдаючи.
Моїх небес не гріло жадне світло згодом,
Ні блиски місяця для мене теж не сяяли,
Моє життя скрасити ти один був годен,
Надії всі до тебе вниз, у гріб, давно зійшли.
Коли ж і дні снування срібних мрій пропали,
Проте й розпука знищити всього не спромоглась,
Тоді навчилась жити поряд із печаллю,
Життя вершити, як там доля б і не обійшлась.
Ковтати сльози, жить безрадісно можливо —
Тож гнати тугу за тобою вирішила я;
Палкі бажання — й тих зречуся терпеливо:
На стрічу до могилки йти — це ж більше як моя.
І хоч не смію в горі опустити руки,
Я й не віддамся споминам щемливих давніх літ;
Закоштувавши з чаші божеської муки,
Чи можу більш дивитись на пустий довкільний світ ?

(перекладено з англійської)

ЯКЩО

Як над собою панувати вмієш,
Коли ганитимуть за блуд чужий,
І вірою тривкою володієш
— А все ж із самодурством не дружи —
Якщо готов ти ждати без втоми,
Брехнею на неправду не згрішиш,
Ненавість до ненависти не склонить
— Та святістю, всезнайством не сміши —

Хай мрійник ти, по-рабськи як не мрієш,
Меткий до думки — в ній мети не зриш,
Однаково, як слід обманців лиш;
Коли знесеш, хоч річ твою зфальшує
Негідник, пастку склавши дуракам,
Незламний будеш, як буття зруйнує
Твій чин життєвий, в бій знов підеш сам;

Якщо не страшно буде всі надбання
Оставити на ласку ржі й вогню,
І, втративши, з нового починання
В майбутнє йти сміливо, без жалю;
Якщо примусиш м'язи, серце й нерви
По стрясенні служити меті своїй,
І видержиш, дарма що все, мов мертве
В тобі, крім волі, чий наказ є: стій !

Як між плебеїв чесно жить зумієш,
Чи й із монархами — собою будь,
Коли ніхто ніщо тобі не вдіє,
Бо матимуть тебе не за що-будь;
Якщо мінуту зможеш заповнити
Шістдесятмиттю гідного буття,
Тоді, мій друже, будеш володіти,
Бо мужність — це найбільше здобуття !

(перекладено з англійської)

Джордж Сантаяна (1863-1952)

СОНЕТ 29

Ти чим багатий, що мене звеш бідним ?
Хай я — сумний, назви свої утіхи;
Скажи мені, із-за чого б радіти ?
Ти певен неба ? Щастя є незмінним ?

Як зорі є, то й небо є надійним,
Згадай лише батьківські заповіді;
Навіщо сумнів ? Щоб збожеволити ?
То й пощо пристрасть ? Важне — бути гідним.

Для мене давня віра — хліб насущний,
Батьків надія й воля є законом,
Тож їх я бережу не малодушно;

Щасливий, що душі — без страху й гону
До уживання світу — смерть не зрушить,
Я буду рад по-своєму до скону.

О, СВІТЕ !

О, світе, кращий жереб ти прогавив,
Бо це не мудрість — тільки вченим бути
І для душі видіння — зір замкнути;
Хто серцю вірить, мудрість того славить.

Колумб рішив Новий Світ відшукати
Без мап, крім зір — дороговказів путтю;
Довір'я в лад небесний — клич почутий
Душею, був за знання, що не зрадить.

Бо ж людський ум — коптіння смолоскипу;
В пільмі один лиш крок вперед освітить,
Жаху ж і порожнечі не уздріти.

Свічадо ж віри кине тиху ясність,
Що смертне серце научить ходити
Слідами божеської думки в вічність.

(перекладено з англійської)

Джон Мейзфілд (1878-1967)

ЗАХІДНИЙ ВІТЕР

Віє з заходу вітер, з ним крик пташок летить,
З їхнім припливом теплим в душі щемить;
З мідних пагорбів дальніх, близьких як біль мені,
Йдуть вітання — це квітень в вітрі західнім.

В нім країна цілюща для втомлених сердець,
Яблуневих садів запашний вінець,
Килим трав прохолоду доставить та спочин,
Ще й синиць хор розважить, з віття кличучи.

« Чи не вернешся, брате ? Нема ж тебе від літ.
Ось весна, час нарцизів, біліє квіт:
Сонце милоє, брате, голубить дощик нас,
Чи ж не вернешся, братіку, домів ще вчас ?

Зеленіє вже сім'я, де заячі стежки,
В голубих небесах золот-хмар вершки,
Пісня серце колише, вогнем проймає кров,
На весільнім гулянні бджоли з медом знов,

Жайворонкові рай тут, над руном нив дзвенить,
Тож, не вернешся, брате, не час спочить ?
В нас бальзам є на тугу, очам на втому — лік »,
— Надить західній вітер, в нім — пташиний крик.

Білим шляхом, на захід, пора вже йти мені,
Спокій серцю найти в рідній зелені,
До фіялок, потоків, до давніх гнізд синиць,
В чарівний край, що довго мені тільки снівсь.

(перекладено з англійської)

Карл Сендбург (1878-1967)

МЛА

Мла близиться
на малих ніжках котячих.

Сидить — задивляється
на пристань і місто,
на мовчазливі запілля,
а тоді вперед рушає.

(перекладено з англійської)

Віра Річ (1936-)

В ДУМКАХ НАД ПОЖОВКЛИМИ СТОРІНКАМИ

*Ранком я вивгала старинні статути,
Надвезір — отців-пустинників забутих . . .*

І пил і шкіра книг моїх — золотосяйні,
Мов крокусу пилок; важкі ж вони як пообіддя,
А втомливі — що вечорів безсильний гнів:
Тож кожна порошинка в році, кожен том — тортури!
Дивлюсь на вікна — матриці перлин; на них заслони,
І ті все міняться до світла золотом.

« В багнищах Новгороду більш не буде замків,
Ні ваших, ані наших », бо Руотсі-велет
І той четвертий з-поміж русичів стоять за мир —
Повноту, за повноту миру.
А хто ж підійметься на руйнування вдень,
Чи до повстань опівночі, на півдні, або сході ?

Он плями на пергамені листків —
Років сліди; пошарпані ж картки про міль свідкують,
А багор на завісах книг — це тільки ржа . . .

Тут люди посадили зерна розуму,
Тут вірші я сплела для пальмових кошів . . .
Проте, авжеж хвала війні — назовні !

(перекладено з англійської)

Роберт М. Флорес (1937-)

ТИША

Тиша —
злегка сковзується роса,
зносить настоялу осаду
багряно-оксамитної шати,
опадає . . .
— беззвучна прелюдія
до денної симфонії
барвистих акордів —
вибране вино
запаху орхідей
п'янить землю
і вона рум'яніє . . .
зеленню.

(перекладено з англійської)

Ц.

Переклади із слов'янських мов на українську

II.

ЗУСТРІЧ

(Горішньо-лужицька епічна пісня)

Гострим краєм наїжився камінь —
Дівчина з милим розсталась.

Всі стежки та дороги сходила —
Не знайшла свого любого друга.

Бреде дівонька знов самотою
Та по тих же дорогах широких;

Та по тих же дорогах широких,
По Дрежданському полі розлогім.

Іде дівчині лицар назустріч
На грайливім коні — славний лицар.

« Вам куди шлях, ласкава паняночко ?
Куди вам це в непевне дорога ? »

« Іду-бреду по шляхах і дорогах,
Так за втраченим другом шукаю ».

« З вашим другом, бувало, стрічався,
Забарився в Дрежданах ваш милий.

Геть посивіли кучері в нього,
Меч же вищербивсь і поржавів.

Вся одежа на нім порвалася,
А обличчя поблідло-померкло . . .

Не хотіли б ви звістку подати ?
Перекажу йому все до слова ».

« Скільки в полі Дрежданським стеблинок,
А на кожній стеблинці листочків,

Скільки крапель роси на листочках,
От і стільки привітів для нього !

Хай посивіли й кучері в нього,
Меч і вищербивсь і поржавів,

Хай одіння на нім порвалося,
А обличчя поблідло й поникло,

Залишуся все ж другові вірна,
Так як небові — біла хмаринка,

Як піску мале зернятко — морю,
Чи як дубові — листя зелене;

Так як дубові — листя зелене,
Як у дуба в підніжжі моріг той ».

« Не знайомий цей кінь тобі, мила ?
Кінь грайливий і меч мій булатний ?

Не знайомий тобі меч булатний ?
Не впізнала ще друга свого, ти ? »

« Я забула коня свого друга
І меча вже ніяк не згадаю,

Теж і милого годі впізнати,
Не той виряд на нім, що раніше;

Чей червоним бархатом прикритий,
Чей зеленим брабантом нашитий,

Чей зеленим брабантом нашитий,
Справжнім лицарем-воїном став він ».

« Вірна подруго, стань на меча,
Звідтіль вийди на мого коня,

З осяйного меча — на коня,
Бо тепер ти до смерти моя ! »

(перекладено з лужицької)

Яків Цішинські (Яків Барт), 1856-1909

БУДИШИН

(сонет)

Вітай, старинне місто, символе твердині !
Хоч і дрижало ти, коли в грізнім бою
З жорстоким франком проливав сорб кров свою,
Проте триваєш, сорбська скеле, і до нині.

Чужинець руйнував твої дома гостинні,
Мішав по-звірськи кров синів твоїх в гною,
А все ж несуться й досі лунко в честь твою
Привіти від обох Лужиць, палкі, родинні.

Сторіч померклих гомоном невередливим
Земля лужицька зве тебе на поминку:
Остань назавжди свідком слави справедливим !

Тривай надальш незрушно, о вартівнику !
Будь заборолом вихрам східнім, напастливим,
І зіркою ясною сорбам — на віку !

БОЖЕ, СОРБІВ ХОРОНИ !

Вислухай, Боже, моїх молитов:
Сорбський народ хорони !
В любій країні, де батьківська кров,
Сорбський народ бережи !
Владарю гір і зелених гаїв,
Ти, що їх виповнив співом птахів,
Сорбський народ хорони !
Рід наш і мова в зневазі знайшлись,
Виродки видати край завзялись,
Боже, наш люд бережи !
Дай нам любити і силу всели,
Ясність очам, щоби сліз не лили,
Сорбський народ хорони !

Вождю народів, що визвеш на суд
Всіх тих потужних, що кривду несуть,
Сорбський народ бережи !
Хай же благання до Тебе злетять,
Звільнені з темряви й пилу буття:
Боже, наш люд хорони !

(перекладено з лужицької)

« BOGURDZICA DZIEWICA »

БОГОРОДИЦЯ ДІВА

(Історична духовна пісня)
(виникла в XII - XIII ст.)

Богородице Діво, прославлена Богом Маріє,
Твого Сина — Господа, о вибрана Мати, Маріє,
Здійсни нам, подай Його нам !
Господи помилуй !

Заради Твого Христителя, Сину Божий,
Вислухай голоси, сповни людські думки,
Почуй молитву, що її заносимо,
Звели дати, чого просимо —
На цім світі побожного побуту,
А на тім — райського пробування !
Господи помилуй !

(перекладено із старо-польської)

Антін Мальчевський (1793-1826)

МАРІЯ

(Уривок)

Гей, ти на бистрім коні, куди мчиш, козаче ?
Зайця, бува, чи не вгледів, як степом скаче ?
Чи забагнулось на волю, кортить гуляння
Та з українським тим вітром піти в змагання ?
Щож, може й мила твоя, ждучи серед ниви,
Тужно співає, зве, й ти мкнеш, нетерпеливий ?
Шапка бо зсунулась, вниз опустились віжки,
Курява стелиться клубами здовж доріжки;
Запал смугляве лице твоє розгоряє,
Радість його ніжним сяєвом оживляє,
Кинувши погляд, як дикий твій кінь гарцює,
Шисю тне вітровіння, вперед простус.
Геть забирай, чорноморцю, скрипучу мажу,
Бо, степовик я, чумацьку ту сіль зневажу;
Ти ж, чорний вороне тут, що то всіх вітаєш,
Крутишся всюди, глядиш, все про щось питаєш,
Ну ж поспішай передати вість козакові,
Заки припиниш кружляння, пройти готові.

(перекладено з польської)

Адам Міцкевіч (1798-1855)

ПЕРЕДМІСТЯ РОСПІСЬКОЇ СТОЛИЦІ

(Уривок)

Щоб наносити брил на стількиobeliskів,
Багато треба було вигадати списків,
Невинних скільки вигнати чи повбивати,
Чужих земель накрастись і пограбувати,
Аж доки кров'ю Литви, слізьми України
Та польським золотом досхочу вторгували —
Все, що паризькі й лондонські вміщають стіни.
Тоді нових палаців тьму набудували,
Шампанським обіллявши помости буфетів
І видоптавши їх ходою менуетів.

(перекладено з польської)

АККЕРМАНСЬКІ СТЕПИ

(Сонет)

Згубився в просторах сухого океану,
Пірнає в зелень віз, як човен тихо бродить
Посеред піль хвилястих, повені природи
И цілих лягун мандрівних бур'янів. Пристану.

Спадають сумерки, дороги не догляну;
Шукаю в небі зір, поводитів підводи;
Здала щось блимне . . . Хмарка ? Рання зірка сходить ?
Та ні, Дністер блищить — світильник Аккерману.

Позір ! Так тихо ! Лине ключ десь журавлиний,
Його б і не сприйняли соколині вічі;
Зачуєш, де метелик висне на стеблині,

Абож де груддю вуж проковзне по патиччі.
Таке напруження в тій мовчанці невпинній,
Що вчув би з Литви згук. — Ходім, ніхто не кличе !

(перекладено з польської)

ШЛЯХ У РОСІЮ

(Уривок)

Снігами, щораз даліше в дикій цій країні,
Женеться віз, неначе вітер по пустині;
Мої лиш очі, як ті соколи до волі,
Над неозорим океаном все кружляють,
Якому ні відроди, ні немає краю,
Бо ж бачать зловорожу пустку в чистім полі,
Ніде спочити, стомлені згорнути крила,
І знають: шлях на смерть — та завернуть не сила.

(перекладено з польської)

Адам Міцкевіч

ПРЕДКИ — Частина третя

(Уривки)

Із прологу:

В'язень.

Кажуть, волю дадуть — хто зна, звідки новина ?
Та яка ж це свобода, як з ласки москвина ?
Лотри знімуть мені з рук і ніг лиш кайдани,
Та наложать на душу: скарають вигнанням . . . .
Хоч живий залишусь, для вітчизни помер я . . . .
Паралітиком стану в волі навечер'я.

Перша дія. Відслона 1.

Коридор. Оподалік узброєна сторожа. Декілька
молодих в'язнів виходить із своїх келій, несучи
свічки. Північ.

Яків.

А то можна ? Зійдемося ?

Адольф.

Сторожа пиячить;

Капрал наш —

Яків.

Який час ?

Адольф.

Скоро північ дрімуча.

Яків.

Як наглядач нас зловить, жде капрала буча.

Адольф.

Краще свічку згаси ! Пломінь в вікнах танцює —
(Гасять свічку)

Е, наглядач, пусте ! Ще ж постукати мусить,
Переक्лики там підуть, ключів відшукання;

А тоді коридор ще, заки нас притрусить,
Ми ж по келіях сип, дверми рип і — в послання.
(На виклик виходять інші в'язні з келії)

Жегота.

Добрий вечір.

Конрад.

Ти теж тут ?

Князь Львович.

І ви тут ?

Соболевський.

І я тут.

Фреєнд.

Ну, ходім до твоєї пивниці, Жегото !
Свіжий в'язень вступає до новіціату,

В нього комин, тепліше і вістей багато,
Оповіж нам, на волі ж ти був до останку.

Соболевський.

Ти між нами, Жегото ? Здоров був, коханку !
Жегота.

Скупо з місцем у мене, вас тут як на прощі —

Фреєнд.

Може в Конрада келію зайдемо краще.
Звідсіля ще найдалш, приляга до костьолу;
Хоч співай, хоч гукай там, не вчуєш з-надвору.
Слів сьогодні й пісень у душі в нас доволі,
То й подумають, чи не співають в костьолі.
Рождество чейже завтра. — А тут, як пристало,
Є для всіх нас напитись —

Яків.

Без згоди капрала ?

Фрезнд.

Наш капрал добрий хлоп — до такого не ворог.
До того ще поляк, воював в легіонах,
От закликав його цар в москаля, як у цапа,
А він свій же й католик, тож в'язням-невдахам
Не зборонить Свят-вечір разом перебути.

Яків.

Коби тільки не взнали — біди б не минути.
(Входять до Конрадової келії, кладуть жар в комин
і запалюють свічку)

Князь Львович.

Звідкіля тут узявся, Жегота, мій любий,
І коли ж це ?

Жегота.

Сьогодні з господи пірвали . . . .

Яків.

Несподівано цапнули ?

Жегота.

Здавна чували

Про ті слідства всі в Вільні; дім мій біля шляху,
Проїздили повз нього вози повні жаху,
Так цюночі лякала нас пошта зловісна . . . .
А кого, за що гонять, ніхто не знав дійсно,
Щодо мене, не був ще на чорному списку;
Підняв уряд, гадаю, те слідство для зиску,
Такі заходи часом поплачуть дію,
А там в'язнів розпускають —

Тома.

Ще маєш надію ?

Жегота.

У Сибір чей не вивезуть так без провини;
А якоїсь вини нам ніхто не закине ?
Мовчите — роз'ясніть, ради Бога, в чім діло ?
В чім же нас звинувачують ? Де привід цілий ?

Тома.

Привід їх — Новосільцов приїхав з Варшави,
Як не вдалося в Польщі, в Литві шука змови . . . .
А щоб міг він безкарно в Литві руйнувати,
І довір'я ще раз самодержця придбати,
З товариств наших мусить подію вчинити,
Нас невинних цареві, як дань, посвятити.

Жегота.

Нас же виправдають —

Тома.

Боронитись даремно;
В них бо слідство чи суд, все проходить таємно
І нікому не скажуть, за що його судять,
Оборонцями нам прокурори їх будуть;
Це ж насильно каратимуть, ласки не знають —
Та в скрутному положенні рада одна є:
Декількох з-поміж нас ворогам пожертвуєм,
Хай лиш їх за всіх нас Новосільцов винує.
А тому, що я став головою в тім русі,
Обов'язком моїм одвічать, мої друзі;
Тож додайте мені ще хоч два-три придатних,
Вибирайте старіших з сиріт, нежонатих,
Їх загибель найменше на Литві відчують,
Вони й силу надійну від ката врятують.

(перекладено з польської)

Юліян Словацький (1809-1849)

БОГ, В КОТРОГО ВІРУЮ

(Уривок з «Беньовського», пісні 5-ої, 1841 р.)

Хто Тебе, Боже, не взна в Україні
Просторах синіх, де душу так мучить
Порох від кров'ю просяклої глини —
Орд він татарських примари розрушить,
3 гимнами вітру промчавши рівнини.
Попіл підійметься й, сонце сліпуче
Багром затьмивши, на небі поставить
Щит грізно-чорний із оком кривавим.

Хто не уздрів Тебе, Боже великий,
В дальнім степу, коли світло померкне ?
Зрине хрестів намогильних без ліку,
Кров закипа на них, полум'я шерхне,
Ген десь шумлять бур'янів переклики,
А від могил ідуть зойки нестерпні,
Хмарами тьма сарани надтягає,
Никне колона могил, відступає.

Хто не відчув Тебе в крику природи
З обшарів степу чи схилів Голгофи,
Чи між колонами під небозводом —
Місяць там висне, зір тисячні строфи,
Ні не впізнав, що Ти є, коли згодом
Серце любов'ю спахне й, замість мови,
Вираз у райдужнім цвітті знаходить;
Хто ж у моліннях шука лиш Єгови,

Чи в добрих вчинках, що ж, може і стріне —
Всім малодушним, покірної віри,
Мирної смерті бажать ! Їм не рідний
Лик Бога помсти величної міри !
Тількищо скиба землиці прорідне,
Кості так грізно стирчать, мов рапіри
Ратей поляглих у сизі світанки,
Свідчать про Бога їх тлінні останки.

Ні, не черві лиш Господь Він столицій,
Всьому створінню, що тільки плазує —
Любить Він лет велетенської птиці,
Коней розгуляних Бог не муштрує...
Рух Він пірнастий, то іскра з рушниці,
Подвигом вмолюйте, скарг Він не вчує,
Марні плачі під костьольним порогом,
Падаю ниць перед втіленням Богом !

(перекладено з польської)

АДАМЕК

(моравська пісня)

Хоч пуца безкрая —
багаття палає.
При ватрі дванадцять
братчиків-опришків.
Тринадцятий з ними —
ватажок Ададек.
Ранений Ададек —
куля його точить,
смертний час відчувши,
побратимів просить:
« Копайте могилу
он, під деревами,
де, бувало, з-часта
ми бенкетували.
А, похоронивши,
напишіть, на згадку —
тут лежить Ададек,
добрий наш ватажок,
щирий, непродажний,
ватажок відважний ».

(перекладено з чеської)

Сватошлук Чех (1846-1908)

НАША МОВА

Міць, багатство та слава — що з того осталося ?
Наша мова.

Що єдиним щитом нас в боях захищало ?
Наша мова.

Хай звучить райським дзвоном, пів світу здобуде
Оця мова,

Хай царівною стане, всіх кращою буде
Наша мова;

Хоч була б і вона попелюшка невзута,
Наша мова,

Ми в князівну бажаєм її обернути —
Нашу мову.

Будь зіницею в оці, дорожчою всього,
Наша мова,

Щоб тобі із-за нас не скоїлось нічого,
Наша мова.

Нема сили такої, щоб їй жертвувати
Нашу мову,

Ради неї все жертвуймо, щоби не втратить
Нашу мову.

Тож нізащо не сміємо занастити
Нашу мову;

Святе право твоє зумів меч закріпити,
Наша мова.

Дайте владарці шлях — навперейми летіти
Нашій мові —

Щораз вище змагать тобі, дужче блистіти,
Наша мова !

(перекладено з чеської)

Гвіздослав (псевд. Павла Оршага), 1849-1921

МАТІРНЯ МОВА

О, мово матірня ! Яка краса !
Розкішна, ніжна, чарівна, свята !
Ти для життя, як для трави роса . . .
Природній харч і чаша золота,
Одежа з тих, що їм нема ціни . . .
Благословенний будь, хто погодивсь
В тому зі мною й думки не змінив !
Проклятий той, хто зрікся й виродивсь . . .

(перекладено із словацької)

Іван Краско (псевд. Яна Ботто, молодшого) (1876-1958)

РАБ

Я той, що не забуде пісні матері-рабині,
З дитинства бо й дзвенить вона в моїй душі понині.
Так серце жалісно тремкими тонами торкає,
Як бременно й колись неслась високогірним плаєм,
Знепокоївши владно хлопцеву уяву.

Я той, що дозрівав під кнутом хижого тирана,
Мій світ, моя батьківщина — одна відкрита рана;
Щодня вона ятриться й не загоїться ніколи,
Як і кривий хребет мій випрямитися не зволить,
Проте в душі не вигоріла іскра волі.

Я той, що жде на ката вдару дзвонів погребових,
Бо доки не помстити — важко згинутися рабові;
Тоді аж випростується хребет, лице скраситься,
А доти — заходімось лаштувати шибениці . . . .
Велить так пісня ця невільниці-вдовиці.

(перекладено із словацької)

МАГДАЛИНКА КИТИЦЮ В'ЯЗАЛА

(Балядна пісня)

Магдалинка китицю в'язала
і над нею припавши, шептала:
слухай, Анзеле, судженийй, слухай,
ти приходь, живий або мертвий,
ти приходь, живий, або мертвий!
Магдалинка в ліжку поклаталась...
Тількищо вона задрімала,
Загукав під віконцем їй Анзел:
— О, вставай, вставай, Магдалино,
скоріш у дорогу збирайся! —
Магдалинка мовчить, не дихне,
наче виклику і не чує,
наче виклику і не чує.
Отже вдруге зве її Анзел:
— О, вставай, вставай, Магдалино,
скоріш у дорогу збирайся! —
Магдалинка мовчить, не дихне,
наче виклику і не чує,
наче виклику і не чує.
Тоді втретє зве її Анзел:
— О, вставай, вставай, Магдалино,
а не встанеш — я другу знайду! —
Магдалинка перелякалась,
і зіскочила з ліжка негайно,
і зіскочила з ліжка негайно;
відкриває правицею двері,
а лівицею Анзела горне.
За біленьку він взяв її ручку,
на коня посадив за собою,
на коня посадив за собою.
А коли вже вони почвалали,
Магдалиниці говорить Анзел:
— Тільки зорі і блідий місяць
нам присвічують ясно й чудесно,
добре й хутко їдеться мертвим,
не злякалася ще, Магдалино,
не злякалася ще, Магдалино?
— Упокій, Господи, душі мертвих,
в супокої остав же і ти їх,

остав, Анзеле, в мирі і ти їх. —
Знову дальше вони так чвалають,
знову Анзел дівчині говорить:
— Тільки місяць блідий, тільки зорі
нам присвічують ясно, чудесно,
добре й хутко їдеться мертвим,
не злякалася ще, Магдалинко,
не злякалася ще, Магдалинко ?
— Упокій, Господи, душі мертвих,
в супокої остав же і ти їх,
остав, Анзеле, прошу, їх в мирі ! —
Знову дальше вони так чвалають,
аж у повнім бігу допадають
до церковці, до білого муру,
до самих, до воріт тих широких,
до самих, до воріт тих широких.
Долів скочив із коника Анзел
посеред цвинтарища німого,
посеред цвинтарища німого.
І закликав же грімко Анзел:
— Підноситься, брати мої й сестри,
наречену ходить зустрічати,
наречену ходить зустрічати ! —
Магдалинка страх налякалась,
із коня до землиці припала,
із коня до землиці припала,
у самих стіп церковних дверей.
Враз дванадцята вибила — північ,
тут запіяли здалеку півні,
тут запіяли здалеку півні.
— Оце щастя твоє, Магдалинко,
що дванадцята саме пробила
і запіяли здалеку півні,
і запіяли здалеку півні.
Бо якщо б не настала північ,
та якби не запіяли півні,
та якби не запіяли півні,
то мерці б тебе тут розірвали,
так як жорна нещадно рвуть зерно.
А хто зранку прийшов би на цвинтар,
то уздрів би останки одежі,
тільки кусні на кожній могилі ! —

(перекладено із словінської)

Отон Жупанчіч (1878-1949)

В МЕНЕ ЗОВ . . .

В мене зов до безкраїх рівнин,
У привілля, кудись в неозоре,
До піднеслих злетіти б вершин,
Що знялись над землею і морем.

Манять ночі мене, чарівні,
Небо, скупане в зірці вечірній,
Недоступні верхи самотні,
Де лиш вихри — супутники вірні.

Я б вітрам передав свою муку,
В море скинув би неміч життя,
Щоб, у сонці здобувши спонуку,
Величаво вже йти до кінця !

(перекладено із словінської)

Ф. Прешерн (1800-1849)

ФЕНІКС

(Уривок із « Пам'яті Валентина Водника »)

Коли вже надходить
Загину пора,
Птах фенікс виходить
На вугіль костра.

Тут полумінь знявся,
Та поки погас,
Знов фенікс піднявся,
Злітає нараз.

Як фенікс безсмертний —
Є подвиг співця,
Що духом огненным
Наповнить серця.

(перекладено із словінської)

Іван Мажураніч (1814-1890)

СМЕРТЬ ІЗМАЇЛА — АГИ ЧЕНГИЧА

(Уривок)

Ага добре не сказав ще,
Як знадвору вчувся вистріл,
Бач, Саферові дісталось,
Як спішив на голос аги —
В друге око поцілило;
Довго вовк носив же звір'я,
Понесли нарешті й вовка.
Раптом крик: « волохів наступ ! »
Аж один загін їх війська
Сальвою й по шатрах косить.
Турчинів « волох » ! — не мовкне,
Гей, коня ! — гукає ага,
Сальва і звідтіль упала.
Де не глянь — волох при зброї !
« Ну, коня, Гасане, швидше ! »
Втретє вистріли сипнули,
Вже й коня Гасан виводить,
Верхи садовиться ага,
Втім зненацька, блискавкою,
Куля з крісу десь взялася,
Тріпонувши ним об землю.
Мрячна ніч; не знати, хто поцілив,
Але поблизько стріляв там Мірко . .
В чорну ніч метнулась без одіння
Та душа, самотня, безнадійна.

(перекладено з хорватської)

Володимир Назор (1876-1949)

ЛЮЗІЇ СУТІНКІВ

О ви, що сутінки несете й вечір,
Омани стережіться більш як ночі:
То ж вилягаються в ній мертві речі,
Пусте й непевне бродить там охоче.

Щойно, як денний промінь заблискоче,
Протверезує на вітрі й сонцетечі,
Все ясно стане, лихо не заскочить
Здаля від трясовин і ворожнечі.

Життя веде туди, де прагне квітка.
Бо що ж це смерть ? Короткий закрут темний,
А поза ним одне світляне плесо.

Проясною сонцем шлях, коли не видко,
Таж, проти ночі, чейже день довжениий.
Не вірте тьми й зневіри поетесам !

(перекладено з хорватської)

Бранко Радічевіч (1824-1853)

ДІВЧИНА БІЛЯ КРИНИЦІ

Коли вчора тут стояла,
Із криниці воду брала,
Нагло на коні прискочив
Красен хлопець — чорні очі,
Привітався він зі мною й:
« Почастуй мене водою ! »
Ті слова — солодкі стріли,
Мене в груди поцілили,
Подивилась я на хлопця,
Збанок у руці затрясся,
Впав додолу та й розбився,
Черепок який лишився.
Решткам досі ще й лежати,
Проте хлопця пошукати.
Якщо знову появився б,
Нехай збан ще раз розбився б.

(перекладено з сербської)

СМЕРТЬ МАТЕРІ ЮГОВИЧІВ
(юнацька пісня)

О, мій Боже, що за чудо сталося !
Як на Косові полягло військо,
А в тім війську й Юговичів дев'ять,
З ними Юг Богдан старий — десятий,
Мати Юговичів помолилась,
Щоб їй Бог дав очі соколині
Та ще й білі крила лебедині,
То на Косове майнула б поле,
Там узріла б Юговичів дев'ять
І десятого, Богдана Юга.
Як просила, так же їй здійснилось :
Дав Господь їй очі соколині,
Дав їй білі крила лебедині,
Он на Косове злетіла поле,
Там знайшла всіх Юговичів дев'ять
І десятого, старого Юга.
Бойових тут вбито дев'ять копій,
Дев'ять соколів — сидьма на копіях,
У підніжжі — дев'ять добрих коней,
Лежать поряд з ними й дев'ять левів.
Заіржало дев'ять добрих коней,
Заревіло дев'ять лютих левів,
Дев'ять соколів заклекотало.
Та суворе материне серце:
Від біди сльозини не вронила.
Тож бере, старенька, дев'ять коней,
Забирає й дев'ять лютих левів,
Дев'ять соколів приймає мати.
В білий двір вертається нещасна,
Здалеку родина вся впізнала,
Стрінути навпроти неї вийшла.
Гірко вдови тут заголосили,
Дев'ятеро плакало сиріток,
Заіржало дев'ять добрих коней,
Заревіло дев'ять лютих левів,
Дев'ять соколів заклекотало.
Та суворе материне серце,
Від біди сльозини не вронила.
А як північна пора сповнилась,
Втім Дем'янів заіржав Зеленко,
Мати каже до вдови Дем'яна:

— Ой невістко ж ти, Дем'яна жінко !
Заіржав Дем'янів кінь Зеленко,
Чи не хоче білої пшениці,
Від Звічану чистої водиці ? —
Та жона Дем'янова сказала :
— Ой свекрухо, матінко Дем'яна !
В нього вдосталь білої пшениці,
Від Звічану вистачить водиці ;
А в Дем'яна був такий вже звичай :
Кінь овес до півночі смакує,
З півночі ж в дорогу вирушає.
Це за паном він своїм нудьгує,
Що до нього довго не виходить. —
Серце матері було суворе,
Не вронила слізеньки від горя.
Як зайнявся на другий день світанок,
Чорних воронів два прилетіло —
Закривавлені на спинах крила,
Капає з дзьобів їх біла піна,
Ворони несуть юначу руку,
Там на пальці — золота обручка ;
Скинули старенькій мамі руку,
Мати Юговичів підхопила,
Глянула на руку, обернула,
І зове Дем'янову дружину :
— Ой невістко ж ти, Дем'яна жінко !
Глянь сюди, чи знаєш ти цю руку ? —
Тож Дем'янова вдова сказала :
— Ой свекрухо, матінко Дем'яна !
Та ж рука це нашого Дем'яна,
Он, на пальці, золотий той перстень,
Що, вінчавшись, я з ним обмінялась. —
Взяла мати знов Дем'яна руку,
Глянула на неї, обернула,
Тихо-тихо до руки сказала :
— Рученько, ти яблучко зелене !
Де зростало, де тебе зірвали ?
На груді ж моїй ти виростало,
А на полі Косовім зірвали ! —
Тут нарешті горе переллялось,
Підкосило мати Юговичів,
І пішла за дев'ятьма синами,
За своїм десятим Юг-Богданом.
(перекладено з сербської)

НЕ СПИТЬСЯ

Ми знов у-двох з тобою ніччю дома,
Самотносте: розплітуємо звуки
Гілок з-надвору, й тиша нерухома
Нам їх покірні простягає руки.

Чекаю жадно сну — рідкого гостя.
Натомість давні образи уяви,
Слабі, бліді, марою над помостям
Пів-мертво в'язнуть, смерть упин ім ставить.

Натягнеш кабат і глухою ніччю
Стократ шукатимеш себе, небоже.
Там на стежках, яких не перелічу,
Світання перестріне різко-гоже.

Всі в місті вулиці мені належать,
(Ніде ні звуку — хто ж тепер заспорить ?)
Гашу зірки, яких тут ціла стежа
На тьмянім небі як досвітнє море.

Пора домів. Так холодно і пусто...
Ніхто зайти до мене не захоче.
Самотности отулить знову згусток,
Вона ж бо друг єдиний дні і ночі.

(перекладено з сербської)

МАРА — ОТАМАН

(боснійська героїчна пісня)

Утекла якось красуня Мара,
В гайдуки втекла з-під Бані Луки;
Дев'ять літ була в них отаманом,
На десятій же зловили Мару,
В Баню Луку паші передали.
В паші, знаємо, одна розправа;
Наказав: — Повісьте на базарі,
На гаку залізнім, Дилбер-Мару! —
Покидавши діток неповитих,
Хліб у піч засунути не встигши,
Банялуцькі вибігли турчанки
Глянути на отамана Мару.
Он до них як Мара говорила:
— Чого очі вип'яли на Мару?
Якщо й Мара горами ходила,
Байстрюків проте ще не родила,
Як турчанки в Бані Луці родять.
Тільки й родять байстрюків в серайлю,
А зродивши, в Вирбас їх кидають. —

(перекладено з сербської)

Чедомір Міндеровіч (1912-1966)

АНТЕНИ

О, той тужливий етюд клявікордів, по той бік стіни —
Як же вперто він зве й сумовито все вабить...
Не ридас вголос, а так собі, з-тиха, плаче,
Щоби з кінцевим акордом знічев'я зрости,
А там, в пустирі, загубитись.
І течуть ріки широкі, цілі ріки з артерій,
Біля міста, що в агонії борсається,
Онде, край подоланих антен.

(перекладено з сербської)

СМЕРТЬ МАРКА Й ЗАГИБІЛЬ БОЛГАРСЬКОГО ЦАРСТВА

(юнацька пісня)

В неоднім поході був наш Марко,
Гостював і в Анатолії,
Турків-яничарів воював він,
Перемогами над ними вславивсь.
Повернувся наш болгарин Марко,
Понад Білим морем походжає . . .
Ліг спочити, й дивний сон приснився:
Ніби небо ясне розколось,
Всі зірки на землю впали.
Тут тривога огорнула Марка,
Тож на Шарка, на коня, він скочив
І поїхав просто в місто Прилеп.
В батьківським дворі він став гукати:
— Виходіть скоріше ненько з хати!
Ой, недобрий сон мені приснився,
Щоб погане щось не приключилось;
Синє небо нагло розколось,
Всі зірки на землю ниць упали. —
З хати вийшла рідна мати Марка,
Аж на очі хустку опустила,
Котяться з лиця на землю сльози,
Сумно Маркові відповідає:
— Ех ти Марку, синочку мій любий!
Завсіди в походи звик ходити,
Турків-яничарів побивати,
А того й не знаєш, що скоїлось.
Проходили турки-яничари
І забрали нам болгарську землю.
Юнаки вже віддали ключі їм,
Так болгарську земленьку піддали.
Тож тебе шукають турки всюди,
Щоб і ти віддав ключі від міста. —
Тількищо почув цю мову Марко,
Натиснув собі на очі шапку,
Повернув коня чимдужче, Шарка,
І на Косове поїхав поле,
Щоб із турками помірятися.
Як доїхав до ріки Ситниці,

Тут же й рідна мати наздогнала,
Здалеку закликавши до нього:
— Ой ти Марку, синочку мій милий !
Задержися, Марку, задержися,
Попрошайся з матір'ю востаннє,
Знає Бог один, чи вернешся. —
Ніколи було йому спинятись,
Помчав Марко здовж ріки Ситниці,
Тоді в'їхав в Качаникський просмик,
Аж знечев'я стрінув там трьох турків,
Трьох зустрів турків-яничарів.
І сказав їм Марку по-турецьки:
— Гей ви турки ! Три зухвалі турки !
Наче бог війни сказав: куди вам ?
Відповіли Маркові три турки:
— Незнакомче, смілий очайдуху !
Ми забрали вже болгарську землю,
Віддали всі юнаки ключі нам,
Передавши право до країни.
Тільки з Прилепу нема ще Марка,
Тільки він ключей ще не віддав нам,
Свого міста-Прилепу не здавши.
Ми й ідемо просто в Прилеп-місто,
Щоб болгарина знайти там, Марка,
Аби й він свою вчинив повинність.
Якщо Марко не віддасть ключей нам,
Буйну голову його всічемо,
Візьмем юну жінку, Марковицю,
В Анатолію пішлем, у місто,
Стане перша біла в нім туркеня.
Аж посивів Марко, те почувши,
Призадумавсь і нарешті мовив:
— Гей ви турки, три зухвалі турки,
Три ви турки, та ще й яничари —
Перед вами сам він — Марко з Прилепу.
Не діждетесь ви ключей від мене,
Хіба згине сам болгарин Марко
І поляже його добрий Шарко,
От тоді ключі отримаєте
І візьмете місто моє Прилеп.
Спохопились три зухвалі турки,
Три зухвалі турки-яничари,
Посягнули за важкі шаблюки,

Щоб на місці впоратися з Марком.
З пересердя Марко, наш болгарин,
Шарка, доброго коня, понукав,
Свою шаблю вихопив дамаську, —
Славної роботи Дмитра-майстра,
Що гадюкою гнучкою вилась,
Камінь, дерево сікла без труду.
Порубав і в пенъ зухвалих турків,
Всіх їх трюх, тих турків-яничарів.
Як загнався в Качаникський просмик
Та на Косове поглянув поле,
Аж там турків-анатольців хмара.
Що багато — він не здивувався,
Що земля держить їх — це не пильне,
Він зорив-глядив, чи не догляне
Тих знамен зелених, заповітних . . .
Не лопочуть прапори зелені,
Тільки білі та червоні мають.
З пересердя Марко, наш болгарин,
Шарка, доброго коня, понукав —
Вдарив гострими острогами !
Розігнався Шарко, добрий коник,
В море турків кинувся наш Марко,
Вихопив свою дамаську шаблю,
Став рубати турків-анатольців.
Днів і ночей три отак рубав їх;
Потопав коник, добрий Шарко,
Потопав в крові, турецькій, чорній.
Враз Іллю святого вгледів Марко,
Поряд — янголів три появилось,
Прибраних у світло-сяйну одіж;
Маркові святий Ілля говорить :
— Гей болгарине ти добрий, Марку !
Задержи коня, пхни шаблю в піхву !
Тут земля болгарська, алеж турки —
Захопили турки місто Прилеп. —
Здригнувсь Марко, наче із просоння,
Не повірив він Іллі святому,
Не оманює його тут привид ?
Знов рубати б турків-анатольців . . .
Розмахнувся — й задрижали руки,
Задрижали — не зачіплять турків.
Тож тоді щойно побачив Марко,

Що, хіба, така вже Божа воля !
Повернув назад він свого Шарка
Та й поїхав просто в місто Прилеп.
Молоду знайшовши Марковицю,
Став вивідувати в неї з-тиха :
— Молода моя ти Марковице !
Що волієш ? Згинути від шаблі,
Чи рабинею прожити в турків ?
В клятву Анатолію візьмуть тебе,
Щоб туркеню білу вперше мати. —
Відозвалась Марковиця юна :
— Ой ти Марку, перший мій коханий !
Краще згинути мені від шаблі,
Як рабинею дістатись туркам,
В клятву Анатолію попасти,
Щоб туркеню білу вперше мали. —
Гостру шаблю підійнявши вгору,
Безталанній голову стяв Марко,
Зарубав теж мати свою рідну,
І ще раз підніс дамаську шаблю,
Скосив Шарка, дорогого друга,
Щоб на нім не воювали турки
Та болгарської землі не рвали.
А тоді навперед себе кинувсь Марко.

(перекладено з болгарської)

ЗА СВОБОДУ БОЛГАРСЬКОГО НАРОДУ

(гайдуцька пісня)

Виховала рідна мати
Двох синоків-близнюків,
Щастя-долі рада б дати
За ціну своїх трудів.

Діти б мамі відплатились —
Проте в бій прийшла пора :
За свободу, справедливість,
За болгарський рідний край !

(перекладено з болгарської)

ВІРА

Повною груддю дишу —
працюючи,
живучи,
складаючи поезії
(так як умію).
На життя дивлюсь
суворо, з-під лоба,
з ним борючись,
скільки спромоги.

Спорю з життям,
але не думай,
що я ненавиджу його.
Навпаки ! Навпаки !
Навіть, якщо й умру,
задавлений його важкою стопою,
проте любитиму життя,
все наново любитиму.

Закинуть мені, скажімо, мотуз на шию
і спитають :
— Ну, що ж, годину ще пожити хочеш ? —
Зразу крикну :
— Знімайте !
Знімайте !
Скоріше, злочинці,
мотуз знімайте ! —

Бо доки життя,
я все направлю. —
Полинув би
під небеса дослідною машиною,
Заліз би в розривну ракету,
один-одинокий,
помчав би у простори,
в сизу далечінь,
назустріч планетам.
А втім почуваю
приємну дрож,
коли дивлюсь,
як ген, вгорі,

синіє небо.
А втім почуваю
приємну дрож,
що ще живу
і буду жити.

Та от вам скажуть:
Візьміть у нього — скільки б ?
Пшеничне зерно
його віри.
Я б заревів тоді,
заревів від болю,
як поранена
в серце пантера.

Бо що ж від мене
тоді осталося б ? —
Мить після грабежу
буду зруйнований;
це ж так ясно,
насправді —
мить після грабежу
нічим останусь.

Попробуйте,
чи переможете
мою віру
у світлі, щасливіші дні —
мою віру,
що прийде завтра,
стане краще,
буде розумніше . . .

Ну й як вам мою віру штурмувати ? —
спитаю вас.
Кулями ?
Ні ! Надаремне !
Облиште ! Не варто !
Міцно опанцерена
вона в грудях
і протипанцерні набої
до неї
не знайдуть доступу,
не знайдуть доступу !

(перекладено з болгарської)

ТУГА ЗА ПІВДНЕМ

О, якби крила вірлині мати,
Злинув би в батьківщину, до хати !
В любі місця зразу б я подався,
Ондечки Струга, Кукуш згадався;
Сонечко пестить мій край, кохає,
Тут навіть сонця того немає.

Сонце в імлі як мене догляне,
Ще болячіше на серці стане;
Виберусь я таки в шлях далекий,
Звідси на південь, хоч би навтеки,
Всіх бо там сонечко зогріває,
Небо зірками сам Бог встеляє.

Тут же заслався весь світ від мряки,
Мрячне підсоння й народ однакий;
Холод, мороз, заметіль, посуха,
Як не негода, то завірюха;
Край непривітний, села приземні,
В місті знов студінь і мислі темні.

Ні, залишитись я тут не можу,
Годі терпіти насилля, стужу;
О, якби крила вірлині мати,
Злинув би в батьківщину, до хати,
В любі місця зразу б я подався,
Ондечки Струга, Кукуш згадався.

В краю до зір аж душа носила,
Там бо талан — це природня сила,
Розкіш землі його породила:
Озеро бистре, дивись, біліє —
Вітер сколише, й воно синіє;
Де б не зиркнув ти, вгору, в безодню,
Всюди доглянеш красу Господню.

Там своє серце вкладу в пицалю,
Сонце погасне й помру без жалю.

(перекладено з македонської)

Блаже Конескі (1921-)

ОХРІД-ОЗЕРО

Три дні вже озеро й три ночі
Бурхливу пісню все співає,
Тривожне, дивне щось пророчить,
Сердито виє, страсно грає,
Плачі, зідхання
І нарікання !

Яка потуга ! Так, в безкрає,
Заголосив би й я, й потонув !
Та голосу того немає
Над хвилями роздатись дзвоном:
Грізним лунанням
Лишить послання !

(перекладено з македонської)

Максим Богдановіч (1891-1917)

ОЗЕРО

В чаші темній і глибокій
Плеще, піниться вино;
Хмелем світлим, прохолодним
Ледве колиха воно.

Осока похитується
І шумить високий бір.
А в душі не затихає
Струн веселих перебір.

(перекладено з білоруської)

ІЗ-ЗА СЛУЦЬКА, ІЗ-ЗА КЛЕЦЬКА...

(епічна пісня)

Із-за Слуцька, із-за Клецька
йде дружина молодецька...
Князь післав вояцтво з Мінську
воювати в місті Пінську,
за це місто воювати,
окупантів проганяти.
Та від зради — така доля,
полягла дружина в полі...
А я піду в піст великий
в місто Турів до владики,
щоб молебєн відслужити —
там покаюсь за гріхи,
буду Господа молити,
дні і ночі все просити,
щоб запались вороги.

(перекладено з білоруської)

ЗА ГОРОЮ...

(епічна пісня)

За горою, за стрімкою
косарики косять,
у вельможі Селівана
хліба-плати просять.
Ой, косили косарики
не дні, не години,
не дістали косарики
ані окрушини.
Ой, косили косарики,
радили-судили,
та й, нарешті, Селівана
за народню кривду вбили.

(перекладено з білоруської)

Янка Купала (псевд. Івана Луцевича)
(1882-1942)

ЦЕ ХТО ЙДЕ ?

Це хто ондечки, в громаді отій,
Що так твердо йде, в численнім гурті ?
— Білоруси.

А що це несуть на худих плечах ?
Спрацьовані ж руки, ноги в постолах ...
— Свою кривду.

І куди ж веде бо їх кривда ця —
Щоб позбутися, показавшись ?
— В світ широкий.

А хто ж оце їх, не один мільйон,
Вчив кривду пізнати та прогнав їх сон ?
— Біда й горе.

Та чого ж, чого, цим сліпим, глухим,
Захотілось їм, вік приниженим ?
— Людьми зватись.

(перекладено з білоруської)

Максим Богдановіч

МОЯ ДУША

Моя душа — як яструб дикий,
Що рветься в небо, де просторо, —
Пташок там вільних ловить крики,
Моя душа — як яструб дикий.

Почувши їх, свій сон великий
Страє, злітаючи над гори, —
Моя душа — як яструб дикий,
Що рветься в небо, де просторо.

**

Пролітайте ви, дні,
Золотими вогнями,
А умрем, молоді, —
Облітайте квітками.

(перекладено з білоруської)

Михаїл Лермонтов (1814-1841)

ПРОРОЦТВО

Настане рік, Росії чорна мить,
Коли царська корона полетить.
Забуде чернь повчання про любов,
За їжу буде масам смерть і кров,
Коли й дітей невинних і матрон
Ніякий більш не захистить закон,
Коли чума від падла й людських тіл
Почне блукати між жалобних сіл,
Щоби знести з землі життя розмай,
І стане голод торгати весь край,
А заграва забарвить хвилі рік:
В той день з'явиться хижий чоловік.
Пізнаєте тоді якнайскоріш,
Чому в його руці булатний ніж:
Та горе вам ! Ваш плач, нужда гірка —
Це все для нього буде іграшка.
Насилля, жах — його бо ремесло.

(перекладено з російської)

*
**

Я не Байрон, інакший я,
Ще не відомий тут вибранець, —
Як він, мандрівний я вигнанець,
Російська в мене лиш душа.
Скоріш почав, скінчу зарані,
Мені багато не звершить;
В душі мойй, як в океані,
Надій розбитих груз лежить.
Хто може, океане хмурий,
Твої доглянуть тайни ? Хто
Товпі мої довірить думи ?
Чи я — чи Бог — а то ніхто !

(перекладено з російської)

Іван Тургенєв (1818-1883)

СОН

Давно вже не бував у рідній стороні...
Одначе не відкрив там замітної зміни.
Все той застій мертвецький, звичаї дурні,
Будівлі без дахів, понищені їх стіни,
Все те ж убозство, сморід, грязь і темнота,
Той самий рабський погляд, нищий то нахабний!
Наш нарід і тепер, дарма що вільним став,
Як завжди, в'ялу руку опустив безвладно...
Все, все по-давньому! Осталось лиш одно,
В чому Європу й Азію ми перегнали:
Ні, ні! Ніколи ще таким жакливим сном,
Нівроку, любі земляки мої не спали!
Все спить навкруг, усюди — в селах, по містах,
На возах, санях, на ходу, вночі, за дня...
Купець, урядник сплять, сторожа на постах,
Підсудний важко спить, дрімає і суддя,
Селяни мертво сплять: і жнуть і сплять; молотять —
У сні так само ж... Батько й мати, вся рідня...
Все спить! І той, хто б'є, і ті, кого колотять!
Одна корчма царя не зімкне віч ні раз.
І так, із пляшкою сивухи, хоч і дніє,
Чолом під полюс тиць, п'ятами під Кавказ,
Заснула непробудним сном уся Росія.

(перекладено з російської)

Кондратій Ф. Рилєєв (1795-1826)

ГРОМАДЯНИН

(1825, грудень)

Невже я буду в це злопам'ятне сторіччя
Знеславлювати гідність громадянську,
Тебе наслідуючи, розманіжене поріддя,
Що загубило давню честь слов'янську ?
Ні, я в обіймах розкоші й лукавства
Не спроневірюсь заповідям юности,
Ні не мені — душі вогненній, в'янути
В тяжкім ярмі самодержавства.
Хай юнаки, не розгадавши ще судьби,
І не захочуть вникнути в наказ хвилини —
Чи вже готов до завтрашньої боротьби
За здушену свободу вільної людини ?
Хай кидають змертвілі погляди живцем
На рідної землі страждання й горе,
Не знавши сорому майбутнього за це,
Ані нащадків їх заслужених докорів.
Вони розкаються, коли народ, повставши,
Застане їх у ледарстві й інтригах,
І в буревійнім зриві прав людських досягши,
Не знайде в них ні Брута, ні Рієга.

(перекладено з російської)

III.

Переклади з української (твори Р. Володимира)
на чужі мови

III

R. Wołodymyr

LEOPOLIS SEMPER FIDELIS

Hen-hen daleko, na wschód słońca,
Gdzie raj błękitom — wieża stoi...
Takim cię widzi wzrok wygnańca
Już tyle lat, o wierny Lwowie.
Twój zapał śmiały, tchniennie rzeźwe
Podnoszą ducha na obczyźnie.

Ty byłeś zawsze rdzenną siłą,
Wspomnieniem cichym lub ognistym —
Zostaniesz dla nas ziemią miłą
I z dziejów tomem uroczystym.
Lwie miasto, poszlij nam z przestrzeni
Do czynów wzniosłych swe natchnienie !

Waleczny ślad książęcej sławy
Odkryje wnukom tor prawdziwy,
By znieść u celu mur oblawy,
Że wyniósł nieprzyjaciel chciwy.
Nie dajmy się zaskoczyć we śnie,
Dopóki Lwów jest jeszcze więźniem !

I choć od wieków przemoc obca
Cię wciąż otacza, to nie wierzym,
Ażebyś odrzekł się od ojca
(Wszak nie dopuści święty Jerzy).
Jak Lew, twój patron, syn Daniela, —
Tyż utwór tegoż rodziciela.

Lwów — miasto chwały, dumo nasza...
O tobie marzą wolne dusze !
Mocarstwa groźne nie odstraszą,
Gdy do stolicy znów wyruszą.
Ojczysty szereg, twarda stopa —
Wnet naprzeciwko mu listopad.

(з української
перекладено на польську)

Roman V. Kuchar

ŽIVOT

Šta je cena našega života ?
Bezbroj muka i teško stradanje,
Gorki dani i čemerne noći...

Šta je drugo naš zemaljski život
Već u krugu tužno tumaranje,
Staza tvrda kojom će svak proći.

Ipak, život takav kakav jeste
Sav je otkan od zlaćanih snova
I od teško ostvarljivih nada.

Život naš bi mogao da bude
Teška proba pravih vitezova
I najveća, predivna nagrada.

(з української
перекладено на сербо-хорватську)
S ukrajinskog prepevao
o. Mateja Matejić

LA VIDA

¿ Cuál es el precio de la vida ?
¿ Para éxtasis las tribulaciones
De innumerables días y noches !

¿ Qué es nuestra vida ?
Un ciclo interminable errando
En pistas y avenidas galopeando...

Aunque, la vida...
Tejida de aspiraciones doradas,
O de esperanzas brotadas,

Oh, si una vida
Podría ser un santuario poderoso
Para aquellos dedicados e inspirados.

Traducido del inglés por Benito Carballo
Ph. D. University of Havana
(з англійської перекладено
на еспанську)

POGREB

Lagano i tužno povorka se kreće;
Nose vas u carstvo gde mir večno vlada.
Živeli ste kratko i sveli k' o cveće,
Zato vas oreol slave krasi sada.

Sprovod tiho gazi... Tajac... Čute ljudi.
Ja ćutati neću, ne smem i ne mogu!
O krvava Moskvo, ti prokleta buđi,
Zločin tvoj je mrzak ljudima i Bogu!

Vi heroji dični, bezimene žrtve
Što grobnicu jednu delite k' o braća,
Čujete li majku koja žali mrtve?

« Gde su braća naša, sestre, naša deca ?
« Gde su... ? Gde su... ? » — to se eho majci vraća..
Moskva ćuti... Majka Ukrajina grca...

(з української
перекладено на сербо-хорватську)

S ukrajinskog prepevao
o. Mateja Matejić

Роман В. Кухар

МРТВИ ДРУГОВИ

Вас чуди што сам увек сам, без друга . . ?
Имао сам их много, не једнога,
А где су — нико не зна осим Бога;
Мени је знана судба понекога:
Једнога уби тамница и туга,
А други херој у боју је пао,
Многи у ропству живот је скончао.

Зашто не нађем пријатеље нове ?
Сећање чува пријатељства стара,
С мртвим другима душа разговара,
Идеал њихов мене напред зове.
Ја завет њихов заборавау не дам,
Визије њине ја још проповедам
Клонулим духом, за род изгубљеним . . .

С украјинског препевао
о. Матеја Матејић

Колумбус, Охајо
2 јуна 1969

(з украјинскої
перекладено на сербо-хорватську)

R. Volodymyr

PROROČKI MARKIJAN

Ko zna gde bi ranoj i brzjoj reci detinjstva moga bio kraj,
Da se u njene bezbrižne, plahe vode ne beše usekla
Setna pesma što žuboreći je bujala, rasla i tekla,
Da preraste u duboki osećaj za Tvorca i naš zavičaj.

Protkane svežim dahom ranih sunčanih i proletnjih dana,
Došle su snažne proročke reči našega oca Markijana.
Šta može pomoći bolje duši žednoj u pustoju praznini,
Nego li čiste vode rodnoga kraja — uteha u tudjini.

Duša je naša zadivljena vapajem tvojih pesama bila,
Naša su dela stvarana pod tvojom velikom zanosnom
silom,
Nas i očeve naše nadahnula je tvoja Rusalka vila,
I oni i mi smo čuvani bili velikim Vesnivke krilom.

Mi smo verno išli za glasom tvojim, za zvucima tvoje
strune,
Naša dela su bila i biće delo tvoga nadahnuća,
Ali zlo nas je daleko odvelo, nesretna nas sudba kune,
Da napustimo otadžbinu svoju u plamenu bespuća.

Na grobu tvome tuguje mlada vila — bolni kameni dodir,
Druga tvoja koja se uzdiže nad dugim senkama jutra.
Oprosti nam učitelju naš, duše što tvoje remetimo mir:
Tražimo savet tvoj kako da živimo u tudjini sutra.

I odgovor dolazi. Mi čujemo tvoj istiniti, čvrsti glas:
« Dajte ruku juni družu, u ime Boga, neka gore plamen !
« Vaša će vera biti temelj nade, ljubavi, sreće i spas.
Budite složni i neka vam vera bude tvrda kao kamen ».

(з української
перекладено на сербо-хорватську
переклав Михайло Пашкевич

МОСКВА

В леса заброшенно,
над топью сношенно —
не ль адское гнездо свилось ?

В котле замешанно
да перемешанно —
где зло всемирное сошлось.

Вдруг течью лавовой,
как падаль, язвенной,
разлился всюду дух Москвы.

Преступной тягою,
подряд с интригою,
Москва сдвигает царство тьмы.

Враждой, оружием
и криводушием
сдавила тоже наш народ;

Обманом мир прошла,
а без того б сошла,
скатилася б под Конотоп.

Не « белокаменна » —
в крови запятнанна,
она то с давних пор звана.

Рабам её хвалить —
мы презирать пришли.
Москвой владеет сатана.

Гад между смелыми,
удава с трусливыми —
вот демонская суть Москвы.

Убийца стран, семей —
миролюбивый змей
парадоксальных лет, увы !

(з української
перекладено на російську)

Roman Kuchar

UNE ROSE BLEUE

Où est-elle ?
bien au loin, illustre ?
Dans les prés lointains de l'au-delà, dans le nirvana —
une rose embaumant l'azur ?
Où la trouver —
dans les siècles révolus ?
Au delà des horizons des songes —
des jours d'antan ?
Oui, en effet, dit l'ardente imagination;
point du tout, riposte la raison . . .
Peut-être un jour de fête, au sein de la vie en fleur,
ou la nuit, à l'heure où frappe l'oubli ?
Et si sa présence radieuse se faisait sentir n'importe
quand, voire même maintenant, ici dans ton propre
cœur ?

traduit par Rod Norton
(з української перекладено
на французьку)

UNA ROSA AZUL

¿ Dónde está —
lejos, alguna ilustre ?
¿ En un futuro prado apartado, en nirvana —
una rosa azul olorosa ?
¿ Se habría hallado —
en las eras desvanecidas ?
¿ Más allá del horizonte de los sueños —
de los días ya vividos ?
Sí, claro, afirma la viva imaginación;
no — es una sentencia de la razón . . . .
Acaso en un día de fiesta, entre una vida floreciente,
o de noche, cuando entra el olvido,
¿ Y, si se sintiera su brillante presencia
cualquier hora, ahora mismo, aquí — en el corazón ?

Traducido por
Antonia R. Alcántara
(з української перекладено
на еспанську)

Roman V. Kuchar

FIGYELMEZTETÉS

Nem győzött zord ellenfele,
még ellenáll az elnyomott —
a hódítónak pusztulást
jeleznek szétlőtt tanknyomok.

Gonoszság nem igazta le,
útján nem térítette el,
az elnyomóra büntetést
vérét hullatva követel !

Egy népet elpusztítani
nem elég gáztett s megvetés —
utunkban megállítani
ordítózásuk nem kevés ?

Ukránból fordította: Sulyok Vince

(з української
перекладено на мадярську)

R. Wolodymyr

ERRUNGENSCHAFT

Wenn einst die Stunde kommt
das Tagebuch zu schließen
und ohne weitere Vorkehrung,
selbst ohne Not und Wünsche,

die Wahrheit zu erfassen,

wie doch vergänglich ist
all Zeitliches, samt Streben, Habsucht,
da aus dem Dasein doch erlöscht,

dann wird das Licht aufgehen —

nur das Vermögen mitzufühlen,
verpflanzt ins menschliche Benehmen,
war ja das einzige Erringen.

(з української
перекладено на німецьку)

R. Kuchar

DIE BLAUE ROSE

Wo weilt sie denn —
    Fernblühende ?
In stillen Schatten jenseits ?
    In Fluren der Nirvana ?
Oh duftende, du blaue Rose !
    Wo find' ich dich ?
In Jahren, längst vergangen ?
    In einem Traumbild ? Hinter fahlen Horizonten ?
Wahrhaftig — sagt die edle Muse,
    Nein, nimmermehr — verbietet kraß Verstand.
Vielleicht an einem Feiertag,
    Da Leben braust in Fülle,
Sonst nachts,
    Wenn Dunkel bringt zum Sinnen . . .
Wie wäre's dennoch,
    Wenn gar am hellen Tag
Man finde sie da selbst, im Herzen tief geborgen ?

übersetzt von K. Adelheid
(з української перекладено
на німецьку)

A BLUE ROSE

Where is it —
    far away, an illustrious one ?
In the distant meadows hereafter, in nirvana —
    a fragrant rose in blue ?
Wherever to be found —
    in the ages long passed ?
Beyond the horizons of dreams —
    of the days begone ?
Yes, indeed, says ardent imagination;
    not so, argues the reason . . .
Perhaps on some festive day, amidst flowering life,
    or at night, when oblivion strikes ?
What about, if its radiant presence is felt
    any time, even now, here — in your own heart ?

(з української перекладено
на англійську)

AD MOMENTUM

O schöpferischer Augenblick, verweile —
Errichte inniges, verklärtes Weltreich !
Dem Menschenkind, befangen in der Eile,
Verschaffe Stütze, Grund, erweis' dich lehrreich !

Vermag, daß wir aufs Große Herzen spannen,
Somit man aufwärts geht, anstatt zu ebbem;
Es gäbe dauernd Sein und Sinn — von dannen,
Ja, gar der Tod sei nun zum ewgen Leben !

(з української
перекладено на німецьку)

R. Volodymyr

TO THE PASSING MOMENT

O creative moment, wait —
erect an innermost, transfigured universe !
give to the captive, hurried man
your support, solid grounds, show him the prudence !

Make us tune our hearts for greatness,
that we go upwards, instead of falling back;
may hence prevail some sense in our existence
so that even one's death becomes eternal life !

(з української
перекладено на англійську)

R. Volodimir

ETERNAL

As soon as you roam, o soul,
Within timeless and spaceless realms,
You'll find a truer freedom, more fearless
Than in our earthly valleys and hills.

In a boundless sphere of solid universe
How immaterial appears the microcosm,
Where things, primeval and ulterior,
Of durable essence, tower, stay for ever.

(з української
перекладено на англійську)

PROPHETIC MARKIAN

Who can tell what a rivulet of childhood might not engulf,
If in its waters, swift and carefree, stole in
A song with melancholic note that, streaming constantly,
Perhaps matured into an anthem for the homeland and
Creator.

So, once intervoven with the early spring days,
Came a prophetic word of Father Markian —
Remember, to the thirsty soul nothing could do better
Than fresh, clear water from afar — best remedy abroad.

Whether it was bewitching flight of yearning songs,
Or this your steady call resulting in our deeds,
We, as our fathers, tenderly were touched by your
« Russalka »,
As they were, so have we been shielded by the wing of
your « Vesnivka ».

Although, inspired by your example, we endeavored
And followed faithfully the sound of your prophetic voice,
O bard, unwillingly we had to leave our native country,
We trusted — not for good in ghastly flames of war.

Out of the distant shadows mourning virgin is emerging,
I think — the only truly friend of your eternal rest;
Forgive us, noble soul, we wish not to disturb your peace,
We ask your council — how to live while on the foreign
soil ?

At once, as in the past, your truthful words resound:
Oh, shake your hands, my youthful friends, proceed in
God's name,
Our faith should be the salt of all embracing love,
Therefore be sure that faith of yours is hard as Beskid
mountains !

(з української
перекладено на англійську)
перекл. у співпраці з Джін Овертон Фуллер

R. Volodymyr

POET'S WORLD

How these spring torrents,
Filled with exquisite dew
By morning aura,
Intoxicate me !

Is it a heavenly bird's joy,
Or the sun's vibrant rays,
That tune my heart's cords,
Touch them so tenderly ?

Ethereal swarms of brilliant thoughts
Raise high up to the blue-drunk sky;
If I could only capture one
Out of their winged flood !

The charm that I am inhaling
I dare not breathe out !
Thus Lord is speechlessly glorified
By benevolence born within.

I swim in a sunlit river,
Ornated is my world,
It glistens, radiates
As emerald . . .

*
**

But then at once — heavy clouds show,
Impending darkness sets in . . .
O sun, where are you ? Or you, bright prince, moon ?
Woe ! No lights wherever to be seen.

I stagger in the wilderness —
What use to look for exit ?
In front of me, around, there yawns
A murky prison house.

I keep staring in bewilderment . . .
My blood is freezing — hellish nightmare,
To all the wonders that I dreamt of
Abruptly came an end.

Those blissful aspirations,
My boundless universe of spirit,
That freeborn spring — life's innocent cheer,
Here, all of them, on target.

I thrust myself upon the lattice-window
And, having torn my shirt, to bleeding heart I point:
Herein do aim, oppressors,
But, pray, let them alone !

(з української
перекладено на англійську)

DIRECTION

O, there are times of most austere adversities !
So bitter, burdensome becomes our daily bread,
Unwillingly, still mounting, steep and rocky path,
You may encounter menacing, foreboding gaze.

And then, per chance, sonorous pastime will engulf you,
All walks turn passable, nay, triumphant gate invites,
The Beauty's eyes pay tribute to contender,
As soon as Scilla crossed, he might still reach the harbor.

Some lucid night may likely gloomy days succeed:
Unearthly sight of lurid apparition
Could make one easily forget his daily chores,

Whereby unloosening his innermost desires . . .
Beware ! Is just and right, by giving up direction to the
goal,
Thus, for a single breath of zest, forfeit eternity ?

(з української
перекладено на англійську)

KANSAS

Just give me space, abundant air
And views beyond the horizons . . .
I trust, my thoughts would overcome
All bondages of narrowness.

I found a mainstay in the prairie —
From eastward ancient Sun emerges,
Blue tent extends upon the plains,
Creates a fraction of my homeland.

(з української
перекладено на англійську)

ACT OF CREATION

From morning till night,
In the furious gallop,
Portentous, visionary,
Overpowering my resistance,

In steady passing — unknown dreams,
Those shadows forsaken,
That wisdom lost
In many an ancient volume . . .

Such is my sword of Damocles
That hovers constantly,
Bringing forth through a storm of words
Some most untamed thoughts.

Should I assault or retreat ?
That is my question.
Yet the sword's urgency
Is by far more imperious.

Alas ! How I suffer !
My heart imploring mercy,
Yet the threat, all disregarding,
Faces me with its cold blade.

— Pray, let me conceive what I must
At a single ecstatic moment.
But the sword is despotic:
— How much longer wish you to live ?

With no time left to lose,
I roam the entire universe —
Over shaky horizons
Of gehenna and paradise.

And, out of the exhaustion,
Feeling I may perish,
Here — in this very instant
I see a pearl of creation — emerging.

(з української
перекладено на англійську)

HOSANNA, CLAMABANT, IN EXCELSIS . . .

Like a pure gold, there pours
in tribute to Him,
spreading flood of girlands
to Radiant —
the day of bright hopes,
universal day;
all joyous, all welcome Christ
in the songs of songs.
From Nazareth the Son of Man,
in the wreath of glory,
on a donkey He enters
Jerusalem.
Amid the olive branches
here, Son of God,
surrounded by jubilant crowds —
saddened alone.
For it is not for salvation —
for miracles they wait,
today still glorify,
tomorrow let Him die.
Hosanna foretells —
Crucify Him !
Triumphant road comes to a close
at the Golgotha's foot.

(з української
перекладено на англійську)

THE EAGLES' WAY

(Part 2 of the cycle PATHETIC ELEGY)

Abiding by design is none of eagles' ways.
Their lifetime short, yet marked by greatness,
To reign, in elevated, silent realms reside,
Or die — such is the eagles' destiny,
Another mode unknown.
They eat to live, not live to eat,
Theirs is a lofty, not a lowly flight,
Far-reaching, penetrating glance
Belongs to masters of this space.
As soon as target picked,
He speeds up like an arrow,
Will deadly hit
And instantly with game
In gorgeous heights thus fade away.
His needs among the cliffs contended,
The eagle peers into the distant spheres,
Intently soars above his principality,
With awe-inspiring presence
Forestalling turmoil, hence restoring order.

Who saw an eagle die ?
The feathered chest with bullet pierced,
The forceful wing by tempest broken,
Or else his mighty claws entrapped in his victim's fur —
Such is an overlandly ruler's last encounter.
His burial is of no importance —
As soon as space existence terminated
(For vegetation in captivity he was not born)
Whatever happens with his remnants — just the same,
Let ravens drag his bones,
Let sunshine dry them up,
May water overcome,
Or friendly wind all over countryside disperse,
For aught one cares.
However, with the eagle's expiration
Most prudent nature is concerned —
Might not effect his going an established balance ?

In fact, would multiply all sorts of lower creatures,
Hereafter causing usual disorder,
When dignity, with shadow hovering, imperious, is gone,
Since leading strategist had ceased to be.

(з української
перекладено на англійську)

LIFE

What price of life ?
For ecstasy the tribulations
Of days innumerable and nights !

What is our life ?
An everlasting erring cycle
Of trodden trails and avenues . . .

However, life —
Of golden-woven aspirations,
Or hopes entirely relinquished,

Oh, yes, one's life
Could be a mighty sanctuary
For those inspired and dedicated.

(з української
перекладено на англійську)
translated by Ray Primrose

ON THE THRESHOLD OF SPRING

The road is vanishing somewhere . . . .
So are the early travelers,
Befogged amidst the beckoning remoteness,
In front — a hearty youngster, fresh as spring crop,
Behind the lad his meditative father . . .

Around them, stealing, looking backward,
Then pausing, then reluctantly,
In longing expectation,
The foremost of explorers —
Forerunner of the spring.
The stripes of paths half-frozen, shadowy,
The morning, vapor-webbed, with shiver haunted,
Yet lofty melodies of heavenly musicians
Resound already and awaken nature . . . .
The languid beam would pass along the murky ether,
Enliven suddenly, erect in radiance,
And, brilliantly transfigured,
Emerge as life-engulfed, eternal all-embracing warmth,
That puts on loving touch wherever it appears . . . .
In consequence, out of the snowy ocean
Turn up, amid the billows, vibrant islands in creative
effort . . .

In rage the deadly desert is retreating,
By winning banner, ever green of vigor, overtaken —
Hence valiant invasion of rebirth recaptures ground.
The sun-bathed arrow acts as sorcerer:
The soggy routes change into fomy streams,
Surrounding clearings into groundless mire,
The valleys into palpitating lakes,
Whole torrents flow, propitious offspring **splashing**,
And fragrantly exhales the saturated soil,
Well rested, jubilant, inevitably bountiful . . . .
« Oh, whither do you rush, my rivulet ? »
The early spring time travelers here stop —
« Oh, rivulet, why do you strive ? »
Thus pondering on tiny maple foot-bridge
The man's brow clouds with dim anxiety,
And meanwhile sparkling creek assaults,
The pebbles hasten in perpetuated cadence,

З М І С Т :

У в е д е н н я

о. Проф. Д-р Матея Матеїч:	
Творчість українського поета Романа В. Кухаря	5
Від Видавництва	6

I.

Переклади з неслов'янських мов на українську

Горацій: ОДИ, III/2, Мужність	9
Горацій: ОДИ, III/6, Порада звироднілим римлянам	10
Фрідріх Гельдерлін: Людське признание	11
св. Франціск з Ассізі: Привіт пречистій Діві	12
св. Франціск з Ассізі: Молитва св. Франціска	12
св. Франціск з Ассізі: Про лад у Господі, Христі	13
ПІСНЯ ПРО РОЛЯНДА: Смерть Ролянда (розділ з епосу)	14
Джін Овертон Фуллер: Свобода	17
Джофрі Чосер: Балада про добру пораду	18
Фрідріх Гельдерлін: Коли ще був хлопцем	19
Теодор Кернер: Молитва підчас бою	20
Аделаїда Кухар: Україно	21
Персі В. Шеллі: Ода до західнього вітру	22
Персі В. Шеллі: Озимандій	24
Емілія Вронті: Стоїчна людина	25
Емілія Вронті: Останні рядки	25
Емілія Вронті: Мої рядки	26
Емілія Вронті: До уяви	27
Емілія Вронті: В пам'ять милому	28
Ред'ярд Кіплінг: Якщо	29
Джордж Сантаяна: Сонет 29	30
Джордж Сантаяна: О, світе!	30
Джон Мейзфілд: Західній вітер	31
Карл Сендбург: Мла	31
Віра Річ: В думках над позовклими сторінками	32
Роберт М. Флорес: Тиша	32

II.

Переклади із слов'янських мов на українську

Зустріч (лужицька епічна пісня)	34
Яків Цішинскі: Будини	36
Яків Цішинскі: Боже, сорбів хорони!	36
Богородиця Діва (польський історичний гімн)	37
Антін Мальчевський: МАРІЯ (уривок)	38
Адам Міцкевіч: Передмістя російської столиці (уривок)	38
Адам Міцкевіч: Аккерманські стени	39
Адам Міцкевіч: Шлях у Росію (уривок)	39
Адам Міцкевіч: ПРЕДКИ, част. III (уривки)	40
Юліян Словацький: Бог, в Котрого вірую (уривок з БЕНЬОВСЬКОГО)	44
Ададек (моравська пісня)	45
Сватошлук Чех: Наша мова	46
Гвіздослав: Матірія мова	47

Іван Краско: Раб	47
Магдалинка китицю в'язала (словінська баладна пісня)	48
Отон Жупанчич: В мене зов	50
Ф. Прешерн: Феніке (уривок з «Пам'яті В. Водника»)	50
Іван Мажураніч: Смерть Ізмаїла - Аги Ченгича (уривок)	51
Володимир Назор: Люзії сутінків	52
Бранко Радічевіч: Дівчина біля криниці	52
Смерть матері Юговичів (сербська юнацька пісня)	53
о. Матея Матеїч: Не спиться	55
Мара-отаман (боснійська героїчна пісня)	56
Ч. Міндеровіч: Антени	56
Смерть Марка й загибель болгарського царства (юнацька пісня)	57
За свободу болгарського народу (гайдуцька пісня)	60
Нікола Й. Вапцаров: Віра	61
Костянтин Міладінов: Туга за півднем	63
Блаже Конескі: Охрид-озеро	64
Максим Богдановіч: Озеро	64
Із-за Слуцька, із-за Клецька (білоруська епічна пісня)	65
За горою (білоруська епічна пісня)	65
Янка Купала: Це хто йде ?	66
Максим Богдановіч: Моя душа	66
Максим Богдановіч: **	66
Михайл Лермонтов: Пророцтво	67
Михайл Лермонтов: **	67
Іван Тургенєв: Сон	68
Кондратій Ф. Рилєєв: Громадянин	69

III.

Переклади з української на чужі мови

R. Wołodymyr: <i>Leopolds semper fidelis</i>	71
Roman V. Kuchar: <i>Život</i>	72
Roman Kuchar: <i>La Vida</i>	72
Roman V. Kuchar: <i>Pogreb</i>	73
Роман В. Кухар: Мртви другови	74
R. Volodymyr: <i>Proročki Markijan</i>	75
Р. Володѣмьр: Москва	76
Roman Kuchar: <i>Une rose bleue</i>	77
Roman Kuchar: <i>Una rosa azul</i>	77
Roman V. Kuchar: <i>Figyelmeztetés</i>	78
R. Wołodymyr: <i>Errungenschaft</i>	78
R. Kuchar: <i>Die blaue Rose</i>	79
R. Kuchar: <i>A blue Rose</i>	79
R. Wołodymyr: <i>Ad Momentum</i>	80
R. Volodymyr: <i>To the Passing Moment</i>	80
R. Volodimir: <i>Eternal</i>	80
R. Volodimir: <i>Prophetic Markian</i>	81
R. Wołodymyr: <i>Poet's World</i>	82
R. Wołodymyr: <i>Direction</i>	83
R. Wołodymyr: <i>Kansas</i>	84
R. Wołodymyr: <i>Act of Creation</i>	84
R. Wołodymyr: <i>Hosanna, clamabant, in excelsis</i>	85
R. Wołodymyr: <i>The Eagle's Way (Cycle, part 2)</i>	86
R. Wołodymyr: <i>Life</i>	87
R. Wołodymyr: <i>On the Threshold of Spring</i>	88

Готуються до друку книжки

Р. ВОЛОДИМИРА :

НАЦІЯ НА СВІТАНКУ, роман з визвольної доби
1920 - 1940-их рр., у двох томах:

1. МИР
2. ВІЙНА

СВІТ ЛЮДИНИ, збірка оповідань
ВЕРХІВ'ЯМИ БУДНІВ, збірка оповідань
ЗАПИСНА КНИГА, у трьох томах:

1. МИНУЛЕ
2. СЬОГОЧАСНЕ
3. БЕЗЧАСОВЕ

(статті, есеї, критика, спогади)

СЛАВІСТИЧНІ РОЗВІДКИ

(до історії, літератури й мови слов'янських народів)

Видані твори того ж автора:

**ДО КРАЇНИ ПРОВЕСНИ
ПАЛКІ СЕРЦЯ
ВІТЧИЗНЯНІ ПОЕМИ
СУЧАСНЕ
ВИСОЧІЙ, ЖИТТЯ !
ПРАПОРИ ДУМКИ
ПОЕЗІЯ В ПЕРЕКЛАДАХ**

Замовлення слати на адресу:

**Roman V. Kuchar
ORIGINAL WORKS
2402 Canal Blvd.
HAYS, KANSAS 67601
U. S. A.**

ROSSEELS PRINTING C°
Vaartstraat 70 - 72
B-3000 LOUVAIN Belgium
